

● مقاله مروری که مقاله: ۱۰

بعد از مطالعه این مقاله خوانندگان محترم قادر خواهند بود:

- اتیولوژی آنفلوآنزای A را دریابند
- پاتوژنز و پاتوفیزیولوژی آنفلوآنزا A را درک کنند
- روش تشخیص بیماری را دریابند
- اپیدمیولوژی بیماری را دریابند
- به عوارض و پیشگیری از بیماری آنفلوآنزا A دسترسی پیدا کنند

نوپدیدگی و جهانگیری آنفلوآنزای A(H1N1) سال ۲۰۰۹

چکیده

مقدمه: آنفلوآنزا یکی از بیماریهای ویروسی شناخته شده است که در طول تاریخ با ایجاد جهانگیریها، همهگیریها، طغیانها و موارد تکثیر خود در سطح جهان عده کثیری را به کام مرگ فرو برده، بسیاری از افراد را مستعد ابتلاء به عوارض خطیر نموده و در عین حال باعث مصونیت خیل عظیمی از انسانها شده است. ویروس عامل این بیماری که طی یک قرن گذشته هر ۳۰-۱۰ سال یکبار باعث ایجاد پاندمی و هر ۳-۱ سال یکبار موجب وقوع همهگیریهای بین دو پاندمی گردیده است، بیش از هر ویروس دیگری دارای استعداد تغییرپذیری ژنتیک است و از این تغییرات (دریافت آنتیژنی) به طور منظم و قابل پیشبینی، به عنوان حربه موثری علیه مصونیت حاصله استفاده نموده انسان را مجبور به تولید واکسن سالانه کرده و گاهی با تغییرات آنتیژنی عمده (شیفت آنتیژنی) چنان با دستگاه ایمنی انسان بیگانه شده است که سابقه ایمنی قبلی علیه آن وجود نداشته و تقریباً کل جهان و جهانیان را عرصه تاخت و تاز خود کرده و اصطلاحاً جهانگیری جدیدی به بار آورده است. . . و اینک که با اولین جهانگیری آن در قرن بیست و یکم میلادی مواجهیم طی چند ماه گذشته شاهد انتشار سریع آن از طریق مسافرت‌های هوایی و راه‌های دیگر بوده و تا چهارم شهریور ماه ۱۳۸۸ بیش از ۲۴۰ مورد وارده آن را در کشور ایران، شاهد بوده‌ایم و به همین دلیل خود را برای مقابله با آن آماده نموده و از جمله به نوآموزی و بازآموزی اطلاعات و تجربیات مرتبط با آن پرداخته‌ایم و مقاله حاضر نیز براساس همان نیاز و جهت نیل به همین هدف، به رشته تحریر در آمده است.

روش کار: برای دستیابی به آخرین اطلاعات مرتبط با نوپدیدگی ویروس عامل بیماری به یک مطالعه کتابخانه‌ای از طریق سایت‌های معتبر اینترنت از قبیل سایت سازمان جهانی بهداشت، مرکز کنترل بیماریها و مجلات علمی معتبر، اقدام نمودیم.

دکتر حسین حاتمی ۱*

دکتر محمد مهدی گویا ۲

دکتر هوشنگ ساغری ۳

دکتر مینو محرز ۴

دکتر محمود نبوی ۵

دکتر محمود سروش ۶

دکتر عبدالرضا استقامتی ۶

دکتر طلعت مختاری ۴

دکتر بتول شریفی ۷

دکتر مسعود مردانی ۳

دکتر سید رضا حسینی

دوست ۸

دکتر محمد نصر دادرس ۹

۱ - دانشیار عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی گروه عفونی

۲ - دانشیار عضو هیئت علمی دانشگاه

یافته ها: عامل این پاندمی همانگونه که انتظار میرفت یکی از ویروسهای تایپ A آنفلوآنزا است که از سالها قبل وجود آن در بدن خوکهای نقاط مختلف جهان به اثبات رسیده، فازهای اول تا چهارم جهانگیری را تا قبل از فروردین ماه ۱۳۸۸ در آمریکا و بعضی از کشورهای دیگر طی کرده در اواخر اسفند ۱۳۸۷ و اوایل فروردین ۸۸ با تحمل تغییرات ژنتیک وسیع، وارد فاز پنجم شده به سرعت از کشوری به کشور دیگر انتشار یافته و تمامی قاره‌های جهان را درنوردیده و از طریق مسافرتها هوایی وارد کشور ما نیز گردیده است. **تظاهرات بالینی** آن در اغلب موارد شبیه تظاهرات آنفلوآنزای فصلی است. هرچند تظاهرات گوارشی آن بارزتر و شدت بیماری و مرگ و میر ناشی از آن به مراتب از آنفلوآنزای فصلی کمتر است. بیماری را با بهره‌گیری از محیط کشت سلولی و آزمون مولکولی RT-PCR با سهولت نسبی میتوان تشخیص داد و موارد بسیار شدید و پرمخاطره آن را با استفاده از داروی Oseltamivir یا Zanamivir درمان نمود. واکسن آن نیز در دست ساخت است.

بحث و نتیجه گیری: وقوع پاندمی آنفلوآنزای جدید، قابل پیش‌بینی ولی اجتناب‌ناپذیر بوده، به سرعت در سراسر جهان گسترش یافته و موج اول آن هنوز فروکش نکرده است. ولی مرکز مدیریت بیماریهای معاونت سلامت که از سالها قبل خود را برای مبارزه با آنفلوآنزای پرندگان و پاندمی احتمالی آن آماده کرده بودند با بهره‌گیری از همان تمهیدات، مبارزه با بیماری را آغاز کرده مشغول ساماندهی همه‌گیری میباشند و همچنین پیش‌بینی‌های لازم را جهت تهیه واکسن به عمل آورده است. ولی قدر مسلم این است که بدون نوآموزی، بازآموزی و جلب همکاری جامعه پزشکی، هیچ سازمانی به تنهایی از عهده کنترل همه‌گیری برخواهد آمد... و این مقاله قدمیست در کنار سایر اقدامات و در راستای تحقق این اهداف.

واژه کان کلیدی: آنفلوآنزا، جهانگیری، واکسیناسیون، پیشگیری

تاریخ پذیرش مقاله: ۸۷/۵/۳۱

تاریخ اصلاح نهایی: ۸۷/۵/۲۰

تاریخ دریافت مقاله: ۸۷/۵/۱۱

علوم پزشکی ایران گروه عفونی
۳ - استاد دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی گروه عفونی
۴ - استاد دانشگاه علوم پزشکی تهران گروه عفونی
۵ - متخصص بیماریهای عفونی
۶ - متخصص بیماریهای کودکان
۷- دانشیار دانشگاه علوم پزشکی زاهدان
۸- دانشیار، عضو هیئت علمی دانشگاه بقیه الله (ع)
۹ - پزشک، MPH، کارشناس ارشد بیماریها و مراقبت آنفلوآنزا

* **نشانی نویسنده مسئول:** تهران، اوین، خیابان تابناک، بولوار دانشجو، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده بهداشت

تلفن: ۰۲۱ و ۰۳۶ و ۰۲۲۴۳۲۰۳۶

نشانی الکترونیکی:

hatami@hbi.ir

حادث گردید^[۱] و سپس مواردی از بیماری در ایالات متحده و بسیاری از کشورهای دیگر به وقوع پیوست^[۲] و به فاصله ۳۳ سال پس از وقوع آخرین پاندمی قرن بیستم (۱۹۷۶)^[۳] اولین جهانگیری بیماری در قرن بیست و یکم رخ داد و با توسعه دامنه بیماری به چندین قاره در تاریخ ۲۱ خردادماه، فاز ششم پاندمی توسط سازمان جهانی بهداشت، اعلام شد^[۴]. این بیماری که در روزهای اول شروع جهانگیری به آنفلوآنزای خوکی معروف گردید^[۵]. چیزی نگذشت که به توصیه سازمان جهانی بهداشت، آنفلوآنزای A(H1N1) جدید نامیده شد^[۵] و هرچند با سرعتی بیش از پاندمی‌های قبلی ولی در عین حال با ملایمت هرچه تمامتر و مرگ و میر کمتر از اغلب آنها بخصوص از طریق مسافران خطوط هواپیمایی^[۶]، تا اواخر اردیبهشت ۱۳۸۸، کلیه قاره‌های جهان و از جمله قاره آفریقا را درنوردید^[۷]. ضمناً از آنجا که آنفلوآنزای خوکی نام بیماری شناخته‌شده دیگری است که وجود آن از چندین دهه قبل در

در تابستان سال ۱۲۶۲ شمسی همه‌گیری ناشی از یک بیماری ناشناخته که شاید آنفلوآنزا بوده است در تهران حادث گردید و حتی خود فتحعلی‌شاه نیز مبتلا شد و طبق گزارش پزشکان دربار، از تب و لرز شدیدی رنج می‌برد. وضع شهر تهران حتی از وضع روستاهای شمیران هم وخیم‌تر بود و همه روزه ده‌ها نفر قربانی همه‌گیری می‌شدند. اجساد قربانیان و بیماران در گوشه و کنار خیابانها افتاده بود و وضع مردم حتی از دوران همه‌گیری‌های وبا و طاعون هم بدتر بود.

(تاریخ پزشکی ایران، الگود، نسخه انگلیسی Cambridge، ص ۴۶۶)

الف- مقدمه، تاریخچه و کلیات

۱ - تاریخچه اولین پاندمی آنفلوآنزای A(H1N1) جدید (با منشأ خوکی) در قرن بیست و یکم در اوایل فروردین ماه ۱۳۸۸ (مارس ۲۰۰۹) همه‌گیری آنفلوآنزای جدید A(H1N1) در مکزیک

باید کاملاً خاتمه یابد تا پاندمی دیگری آغاز گردد و به عبارت دیگر آغاز هر پاندمی، مصادف با پایان پاندمی قبلی باشد و حال آنکه اینگونه نیست و همانطور که در بررسی ژنتیکی پاندمی‌های یک قرن گذشته یعنی از سال ۱۹۱۸ تا کنون مشخص شده است، ظاهراً نقشه وقوع چهار پاندمی ۱۹۱۸ تا ۲۰۰۹ در همان آغاز ورود ویروس A(H1N1) از پرندگان به انسان و از انسان به خوک، طراحی گردیده بوده و به نوبت، هریک از وابستگان ژنتیکی همان ویروس سال ۱۹۱۸، دستخوش تغییراتی واقع شده و مجال خودنمایی، پیدا کرده‌اند^[۱۲].

و به همین دلیل می‌توان ادعا کرد که شروع پاندمی سال ۲۰۰۹ به زمانی باز میگردد که ویروس H1N1 پرندگان که اینک در اثر موتاسیون بسیار شدید و جدی به یک ویروس تمام عیار انسانی تبدیل شده و پاندمی وحشتناک سال ۱۹۱۸ را به بار آورده است سلامتی خوک‌ها را نیز تهدید میکند (فاز اول)، به سرعت وارد بدن خوک‌ها شده و بیماریزا واقع میگردد (فاز دوم)، چندین سال بعد بیماری آنفلوآنزای خوک باعث بیماری خفیف انسانی میشود (فاز سوم)، و حتی گهگاه از انسان به انسان نیز انتقال می‌یابد (فاز چهارم). ولی انسان هرگز به طور جدی به این وقایع و مراحل، توجه نمی‌کند و به صرف اینکه بیماری حاصله بسیار خفیف و خود محدود شونده است حتی در نظام مراقبتی و گزارش دهی کشورهای متمدن جهان نیز قرار نمیگیرد^[۵] و واکنشی برای آن ساخته نمیشود و سرانجام در اوایل فروردین ماه ۱۳۸۸ با تحمل موتاسیون نهایی در مکزیک و بلکه کل قاره آمریکا به سرعت از انسانی به انسانهای دیگر منتقل شده (فاز پنجم)^[۲،۱] و در عرض ۳-۲ ماه کلیه قاره‌ها را فرا میگیرد (فاز ششم)^[۷]. پس با این استدلال، آغاز پاندمی تکامل یافته سال ۱۳۸۸ شمسی به بیش از ۹۰ سال قبل، باز میگردد و طی سه ماهه بهار ۱۳۸۸ فقط فازهای پنجم و ششم را طی میکند نه کلیه فازهای ششگانه را. (جدول ۱)

سه پاندمی در یک زمان

واقعیت دیگری که باید به طور جدی مورد بحث قرار گیرد این است که با اوج گرفتن پاندمی جدید، به حیات جهانگیری بیش از چهل ساله قبلی خاتمه داده نشده و طبق شواهد موجود، ویروس‌های آنفلوآنزای فصلی نیز در بسیاری از نقاط جهان و حتی در بعضی از کشورها دوشادوش ویروس نوپدید A(H1N1) به بیماریزایی خود ادامه داده^[۱۳] و ویروس آنفلوآنزای پرندگان A(H5N1) که آغازگر فاز اول پاندمی مربوطه در سال ۱۹۹۷ در هنگ کنگ بوده

خوک‌های نقاط مختلف جهان به اثبات رسیده و ندرتا در انسان بیماریزا واقع شده و هم‌اکنون هم با حفظ موقعیت قبلی، در آن حیوانات وجود دارد^[۵] ضمن تاکید بر لزوم خودداری از به کار بردن این اصطلاح برای آنفلوآنزای جدید A(H1N1) بر این واقعیت نیز تاکید میگردد که آنفلوآنزای خوک نام بیماری دیگری است که جزو بیماریهای مشترک بین حیوانات و انسان (زئونوزها)، طبقه‌بندی شده و فعلاً ارتباطی به آنفلوآنزای A(H1N1) جدید در انسان ندارد^[۸].

فازهای ششگانه وقوع جهانگیری آنفلوآنزا

با توجه به اینکه در مورد فازهای ششگانه پاندمی آنفلوآنزا در جدول ۱ توضیح داده شده است لذا با استناد به مطالب مندرج در جدول مزبور، به نکات کلیدی زیر، اشاره می‌نماییم. بدیهی است که ذکر این نکات و ارائه مثالهای ذیربط به منظور تفهیم فازهای ششگانه پاندمی‌های آنفلوآنزا ضروری می‌باشد^[۹].

نوپدی آنفلوآنزای پرندگان A(H5N1) در سال ۱۹۹۷ در هنگ کنگ و در شرایطی شناسایی شد که ویروس H5N1 که بیماریزایی آن در پرندگان، از چندین سال قبل به اثبات رسیده بود ناگهان دستخوش موتاسیون‌هایی واقع شده باعث ایجاد موارد زیادی از بیماری و مرگ در پرندگان اهلی و وحشی منطقه هنگ کنگ و موجب ابتلاء ۱۸ نفر انسان و مرگ ۶ نفر از آنان گردید^[۱۰] و بنابراین با توجه به تغییر ویرولانسی، به عنوان یک عامل پاتوژن جدید در پرندگان، ظهور کرده (فاز اول)، بیماری شدید و کشنده‌ای را به برخی از گونه‌های پرندگان، تحمیل نموده (فاز دوم) و در تماس نزدیک و تنگاتنگ با پرندگان، به انسان نیز منتقل و بیماریزا واقع شده (فاز سوم) ولی هرگز با بدن انسان به طور کامل، خو نگرفته و قابلیت سرایت انسان به انسان را کسب نکرده و وارد فاز چهارم و فازهای بعدی جهانگیری نشده است^[۱۱] ولی همانگونه که اشاره شد تا بحال متحمل موتاسیون کامل و خوگیری با بدن انسان نگردیده و ممکن است هرگز به فاز چهارم پاندمی دست نیابد و یا منتظر فرصتی باشد تا مراحل بعدی جهانگیری را نیز طی کند.

از طرفی نوپدی و پاندمی ناشی از ویروس آنفلوآنزای A(H1N1) با منشاء خوک، چنان غافلگیرانه به وقوع پیوست که ظاهراً مراحل بیماریزایی در طبیعت (فاز اول)، بیماریزایی در خوک (فاز دوم)، انتقال از خوک به انسان (فاز سوم)، انتقال محدود از انسان به انسان در مکزیک (فاز چهارم)، طغیانهای محدود انسانی در قاره آمریکا (فاز پنجم) و همه‌گیریهایی وسیع در کلیه قاره‌های جهان (فاز ششم) در عرض کمتر از سه ماه به وقوع پیوسته است^[۷]. این تصور نادرست، زمانی قوت می‌گیرد که بر این باور باشیم که یک پاندمی

تغییرات آنتی ژنی، تنها در پروتئین‌های N (نورآمینیداز) و H (هموآگلوتینین) ویروس آنفلوآنزا رخ می‌دهد و اهمیت H بیشتر از N است زیرا H بیشتر از N دستخوش اینگونه تغییرات، واقع می‌شود و ضمناً آنتی‌بادی ضد H باعث خنثی کردن ویروس نیز می‌گردد. شایان ذکر است که به تغییرات آنتی ژنی ویروس آنفلوآنزا "دریفت آنتی ژنی"^۱ (تغییرات جزئی) و "شیفت آنتی ژنی"^۲ (تغییرات گسترده) اطلاق می‌شود.

دریفت آنتی ژنی

به تغییرات جزئی و نسبتاً کوچکی که همه ساله و یا هر چند سال یک بار در ویروس آنفلوآنزای تایپ A رخ می‌دهد دریفت آنتی ژنی گفته می‌شود و هر ساب تایپی به وسیله هموآگلوتینین و نورآمینیداز مربوطه نامگذاری می‌گردد. تاکنون در ویروس‌های آنفلوآنزای انسانی، ۳ هموآگلوتینین H1 و H2 و H3 و ۲ نورآمینیداز N1 و N2 شناخته شده است. هر سوش ویروس به وسیله محل و سال مشتق شدن آن از ساب تایپ ویروس، مشخص می‌گردد مثلاً منظور از H3N2 / ۷۷ تکزاس / A ویروس آنفلوآنزای تایپ A و ساب تایپ H3N2 است که برای اولین بار در سال ۱۹۷۷ در تکزاس یافت شده است.

به طور کلی پذیرفته شده است که دریفت آنتی ژنی، ناشی از جهش‌هایی است که در قطعات RNA کُد شده برای هموآگلوتینین یا نورآمینیداز (با شیوع بیشتری برای هموآگلوتینین) رخ داده و منجر به تغییر در یک یا چند اسیدآمینینه در ساختمان پروتئینی می‌شود و لذا تغییرات مختصری در خاصیت آنتی ژنی ویروس بوجود می‌آید. این ویروس که دستخوش تغییرات جزئی واقع شده است نسبت به ویروس قبلی جهت انتقال فرد به فرد، مناسب‌تر می‌باشد زیرا مقاومت نسبت به آن کمتر از ویروس قبلی است (انتخاب ایمونولوژیک).

شیفت آنتی ژنی

جهانگیری‌ها یا پاندمی‌های بزرگ آنفلوآنزا معمولاً ناشی از شیفت آنتی ژنی این ویروس می‌باشد. طی شیفت آنتی ژنی، تغییرات ویروسی، خیلی شدیدتر از تغییرات ناشی از دریفت آنتی ژنی است و لذا معمولاً مصنوعیتی علیه ویروس جدید در بین افراد جامعه وجود نخواهد داشت مگر در موارد استثنایی. شایان ذکر است که ممکن است هیچ گونه ارتباط سرولوژیکی بین هموآگلوتینین و نورآمینیداز ویروس جدید و قدیم وجود نداشته و یا ارتباط اندکی وجود داشته باشد و لذا ویروس جدید، با اسم دیگری نامیده می‌شود. از طرفی

1-Antigenic drift
2-Antigenic shift

است نیز طی فروردین تا اوایل شهریور ماه ۱۳۸۸ (زمان تکمیل این مقاله) ۲۶ مورد جدید انسانی با ۶ مورد مرگ به بار آورده و پاندمی مربوطه همچنان در فاز سوم، متوقف شده است (جدول ۲). یادآور میشود که باید ۱۸ مورد انسانی سال ۱۹۹۷ هنگ کنگ با ۶ مورد مرگ ناشی از آن را نیز به جمع موارد مندرج در جدول فوق بیفزاییم و این واقعیت را نیز به خاطر داشته باشیم که بسیاری از کشورها به دلایل عیدیه‌ای از گزارش موارد ثابت شده بیماری در انسان و حتی در پرندگان نیز خودداری نموده و در عین حال اقدامات کنترلی لازم جهت محدودسازی بیماری در جمعیت پرندگان را انجام داده‌اند و لذا عدم گزارش‌دهی آن به معنی عاری بودن آن کشورها از ویروس مزبور، نمی‌باشد. (جدول ۳)

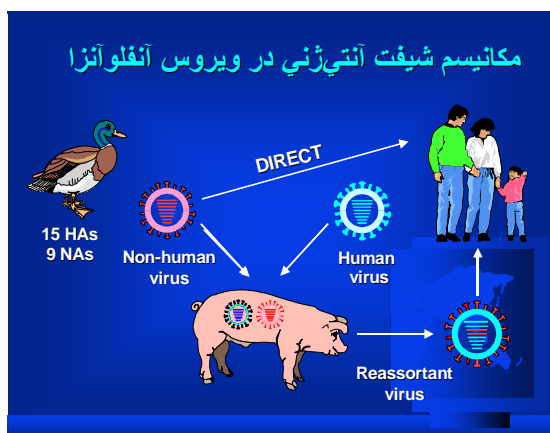
اگر همچنان معتقدیم وقتی ویروس آنفلوآنزای انسانی و حیوانی در کنار یکدیگر قرار گیرند احتمال جهش، بازترتیبی، شیفت آنتی ژنی و نهایتاً نوپیدایی ویروس جدیدی که صفت بیماری‌زایی و ویروانس را از جد حیوانی و صفت قابلیت سرایت را از جد انسانی خود دریافت میکند، وجود دارد پس مبادا از بیماری‌زایی و حدت ویروس آنفلوآنزای پرندگان A(H5N1) با نزدیک به ۶۰٪ کشندگی غافل شویم و بر این تصور باشیم که پاندمی حاصله در فاز سوم، متوقف گردیده و احتمال وقوع آن پاندمی نگران کننده با مرگ و میر بسیار بالا که شالوده اقتصادی، اجتماعی و بهداشتی کل جهان را برهم خواهد زد منتفی شده است. بلکه لازم است به طور جدی، ضمن ساماندهی پاندمی ناشی از ویروس A(H1N1) وضعیت پاندمی ناشی از ویروس A(H5N1) را نیز کاملاً تحت مراقبت قرار داده و حتی اقدامات کنترلی جاری را تشدید نماییم چرا که تقاطع و تقارن زمانی سه پاندمی آنفلوآنزای فصلی، آنفلوآنزای پرندگان و آنفلوآنزای جدید A(H1N1) در بدن انسان، بیش از هر زمان دیگری ممکن است ویروس H5N1 را در کنار ویروس‌های انسانی قرار داده و بر احتمال امتزاج، موتاسیون و بازترتیبی آن بیفزاید.

۳ - مکانیسم وقوع همه‌گیری‌ها و جهانگیری‌های آنفلوآنزا

تغییر پذیری ویروس آنفلوآنزا

مطالعات سرمی، نشان داده است که ویروس آنفلوآنزا موتانت‌های آنتی ژنی فراوانی دارد و بررسی تغییرات آنتی ژنی، توجه کننده وجود استعداد ایجاد همه‌گیری به وسیله ویروس مورد بحث می‌باشد زیرا با تغییرات تدریجی یا ناگهانی که متحمل می‌شود در مقاطع زمانی مختلف، مجدداً افراد جامعه، نسبت به آن حساس می‌گردند و زمینه برای وقوع یک همه‌گیری یا جهانگیری، فراهم می‌شود.

یک آنتی ژن جدید H یا N و یا هر دو را کسب می نماید به طوری که به نحو چشمگیری با ساب تایپ A(HxNx) کاملاً تفاوت دارد و لذا به A(HyNy) تبدیل می شود و وقتی چنین ویروسی به جریان بیفتد پاندمی بعدی رخ داده و روند قبلی تکرار خواهد شد. ارتباط ساب تایپ های مختلف ویروس آنفلوآنزای تایپ A با پاندمی آنفلوآنزا در قرن گذشته در جدول ۴، نشان داده شده است.^[۱۹]

ب - مسائل بالینی، تشخیصی و درمانی آنفلوآنزای جدید A(H1N1)

یافته های بالینی

بیماری با تب، لرز، سردرد، سرفه، گلودرد، اسهال، کوتاه شدن دامنه تنفس، دردهای عضلانی، دردهای مفصلی، خستگی، استفراغ یا اسهال، تظاهر مینماید.^[۲۰]

شایعترین یافته های بالینی آنفلوآنزا در آغاز پاندمی سال ۲۰۰۹ شامل تب، سرفه، گلودرد، کسالت و سردرد بوده و هرچند تهوع، استفراغ و اسهال در آنفلوآنزای فصلی، به ندرت رخ میدهد ولی در آنفلوآنزای جدید، با شیوع نسبتاً بالایی عارض میگردد^(۱۵). به طوری که استفراغ و اسهال در ۵۰٪ موارد خفیف تا متوسطی که نیاز به بستری شدن در بیمارستان نداشته اند، گزارش شده است. ولی در موارد بستری در بیمارستانها پدیده نادری را تشکیل می داده است.^[۲۱]

سایر علائم شایع عبارتند از؛ لرز، میالژی و آرترالژی. در ایالات متحده حدود ۹۵ درصد بیماران، دارای ضوابط تعریف شده بیماری شبه آنفلوآنزا یعنی تب باضافه سرفه یا گلودرد بوده اند ولی یک سوم موارد بستری شده در دو بیمارستان مکزیک، فاقد تب بوده اند. بیماری در گروه های خاصی نظیر شیرخواران، افراد سالخورده و

ممکن است ویروس جدید، یکی از ویروس هایی باشد که چندین سال قبل نیز وجود داشته و سالخوردگان جامعه که قبلاً با آن مواجه شده اند در مقابل پاندمی جدید ناشی از ظهور مجدد آن مصون باشند. مثلاً مصونیت افراد ≥ 60 ساله در مقابل ویروس A(H1N1) در سال ۱۹۷۷ که طبق جدول ۴ بار دیگر در سال ۱۹۱۸ نیز عامل جهانگیری گسترده ای بوده است و یا مقاومت خیلی بالای همین گروه سنی در مقابل ویروس عامل پاندمی سال ۲۰۰۹^[۱۷]. (جدول ۴) ویروس آنفلوآنزا ویژگی دیگری نیز دارد که در خور تعمق بهداشت عمومی است. به طوری که ویروس های تایپ A و از جمله ساب تایپ های موجود در بین گونه های مختلف حیوانات، قادر به تبادل ژنی، ممزوج شدن و ترتیب مجدد ژنتیک با یکدیگر می باشند که نهایتاً به شیفت آنتی ژنی و تولید یک ساب تایپ کاملاً متفاوت با هر دو ویروس ممزوج شده، منجر شده و پاندمی جدیدی را آغاز می کند و بدیهی است که ویروس جدید به منظور کسب قابلیت سرایت از انسانی به انسان دیگر و تداوم در بین جوامع انسانی، لازم است به تبادل ژنی و دریافت ژن از ویروس آنفلوآنزای انسانی نیز بپردازد. که آنهم در صورت ورود همزمان ویروس های انسانی و نوع پرندگان، در بدن انسانها (مثلاً کارکنان مرغداری ها) ممکن است تحقق پیدا کند.^[۱۷]

مکانیسم احتمالی روند همه گیری

وقتی در اثر شیفت آنتی ژنی، یک ویروس جدید که آن را در اینجا A(HxNx) می نامیم وارد جامعه ای شود که فاقد آنتی بادی بر علیه آن هستند پاندمی آنفلوآنزا رخ خواهد داد (نمودار ۱). ولی به تدریج با تولید آنتی بادی بر علیه ویروس جدید، میزان مصونیت جامعه در مقابل آن افزایش می یابد و شرایطی را فراهم می کند که ساب تایپ اولیه دیگر قادر به بیماریزایی نمی باشد. اما ویروس نیز تسلیم چنین شرایطی نمی شود و تغییرات آنتی ژنی مختصری در آن ایجاد میشود که دریافت آنتی ژنی نامیده می شود و میزان ایمنی نسبت به آن کمتر از سوش اصلی می باشد و بازهم در سال های بعد اپیدمی های مکرری به وسیله سوش هایی که دستخوش دریافت آنتی ژنی واقع شده اند رخ می دهد و پس از ۳۰-۱۰ سال (در پاندمی جدید، بیش از ۴۰ سال) که از چرخش این ویروس گذشت ایمنی جامعه نسبت به تمامی ساب تایپ های تغییر یافته آن به میزان چشمگیری افزایش می یابد و شرایط، جهت انتشار ویروس کاملاً جدید و وقوع جهانگیری بعدی فراهم می گردد.

چنین ویروسی از بازترتیبی یا ترتیب مجدد ژنتیک Genetic (Reassortment) سرچشمه می گیرد و بنابراین ویروس جدید

همراه با سپسیس و یا بدون آن^[۲۰] که مهمترین آنها ذیلا تکرار میگردد:

- تشدید بیماریهای زمینه‌ای مزمن
- بیماری دستگاه تنفس فوقانی نظیر سینوزیت، اتیت میانی و کروپ
- بیماری دستگاه تنفس تحتانی نظیر پنومونی، برونشیت و آسم
- عوارض قلبی، نظیر میوکاردیت و پریکاردیت
- عوارض عصبی نظیر آنسفالوپاتی حاد و آنسفالوپاتی بعد از عفونت، آنسفالیت، تشنج ناشی از تب، اپی لپسی
- سندروم شوک توکسیک
- پنومونی باکتریال ثانویه همراه با سپسیس یا بدون آن^[۱۵]

بیماریهای زمینه‌ای

هرچند گزارشات اولیه حاکی از آن است که درصد بالایی از مبتلایان به آنفلوآنزای جدیدی که در بیمارستانها بستری شده‌اند دچار بیماریهای زمینه‌ای نظیر آسم، بیماریهای قلبی - عروقی بوده و یا باردار بوده‌اند ولی آمار دقیق آن در دست بررسی است. ضمناً از ۵۶۷ موردی که در یک مقطع زمانی در نیویورک بستری بوده‌اند ۸۰٪ آنان دارای حداقل یک عامل خطر تشدید یا عارضه‌دار شدن آنفلوآنزا بوده‌اند. آسم شایعترین عامل خطر را تشکیل داده در ۴۱٪ موارد قطعی بستری در بیمارستان وجود داشته است و عوامل خطر دیگر شامل بارداری ۱۸٪، ۲۸٪ زنانی که در سنین باروری دچار آنفلوآنزای شدید شده‌اند) سن کمتر از ۲ ساله ۱۲٪، دیابت ۱۱٪، نقایص ایمنی ۹٪ و بیماریهای قلبی - عروقی ۹٪.

بررسی تلفنی متکی بر جامعه در شهر نیویورک، نشان دهنده ابتلاء حدود ۶/۹٪ کل جامعه بوده است. ضمناً آخرین بررسیهایی که توسط کارشناسان سازمان جهانی بهداشت تا دوّم مردادماه ۱۳۸۸ انجام شده است عوامل زمینه‌ساز بیماری را به شرح ذیل منعکس کرده است:

- این عوامل از محلی به محل دیگر متفاوت بوده، در کشور کانادا ۳۷٪ بستری شدگان، دارای حداقل یک بیماری زمینه‌ای بوده‌اند
- شایعترین عامل زمینه ساز، شامل بیماریهای مزمن ریوی و از جمله آسم، بیماریهای قلبی، بیماریهای کلیوی، سرکوب دستگاه ایمنی و حاملگی بوده است.
- در آمریکا بیش از ۷۰٪ بستری شدگان و ۸۰٪ موارد کشته شده بیماری دارای عوامل زمینه‌ساز بوده‌اند.

مبتلایان به نقایص ایمنی، ممکن است به صورت غیرمعمول (آتپیک) تظاهر نماید.

بیماری در کودکان

احتمال بروز آنفلوآنزای جدید با علائم و نشانه‌های معمول نظیر تب و سرفه، در کودکان سنین پایین، کمتر از سنین دیگر است. بیماری در شیرخواران ممکن است با علائم تب و بی‌قراری تظاهر نماید و فاقد سرفه و سایر علائم تنفسی باشد. ضمناً علائم بیماری شدید شیرخواران و کودکان کم سن، شامل آینه، تاکی پنه، دیس پنه، سیانوز، زهیدراتاسیون، تغییر در وضعیت روانی و تحریک‌پذیری شدید، می‌باشد و کودکان کمتر از پنج ساله، در معرض خطر بیشتری از عوارض بیماری هستند^[۱۵]. برخی از تظاهرات آتپیک در کودکان بدین شرح است:

- شیرخوار ۲۳ ماهه‌ای در شهر نیویورک دچار مرگ ناگهانی ناشی از آنفلوآنزای جدید شده است.
- مواردی از آنسفالوپاتی ناشی از آنفلوآنزا در کودکان ایالات متحده، شیلی و سایر کشورها گزارش شده است.
- عفونت باکتریال مهاجم و از جمله: پنومونی استافیلوکوکی آرثوی، استرپتوکوکی گروه A و پنوموکوکی نیز در کودکان بستری در بیمارستانهای شیلی گزارش گردیده است^[۲۱].

عوارض بیماری

در حال حاضر اطلاعات کافی در مورد عوارض بیماری وجود ندارد ولی به قرینه سوابق قبلی انتظار میرود بیماری در محدوده وسیعی از موارد خفیف تا گرفتاری دستگاه تنفس تحتانی، کم آبی بدن یا پنومونی، تظاهر نماید و مرگ نیز گاهی ممکن است حادث شود. در مجموع با توجه به اینکه در حال حاضر اطلاعات کافی در مورد عوارض بیماری جدید وجود ندارد لذا باید فرض را بر این بگذاریم که عوارض آن شبیه ویروس آنفلوآنزای فصلی است و ممکن است باعث تشدید بیماریهای مزمن قلبی، بیماریهای دستگاه تنفس فوقانی نظیر سینوزیت، اتیت میانی و کروپ، پنومونی، برونشولیت، آسم status asthmaticus، میوکاردیت، پریکاردیت، میوزیت، رابدومیولیز، آنسفالوپاتی حاد و آنسفالوپاتی بعد از عفونت، تشنج ناشی از تب، صرع status، سندروم شوک توکسیک و پنومونی باکتریال ثانویه

کاهش نسبی نوتروفیل در این نسوج باضافه ARDS بوده است. درحالیکه پنومونی ثانویه باکتریال به ندرت به اثبات رسیده است و از ۵۰ مورد کُشنده در کالیفرنیا ۷ مورد (۱۴٪) شواهد میکروبیولوژیک پنومونی باکتریال یا قارچی را دارا بوده‌اند و عفونت بیمارستانی ریوی نظیر پنومونی مرتبط با ونتیلاتور نیز در موارد بستری طولانی مدت، به اثبات رسیده است.

- آمبولی ریوی متعدد همراه با سندروم دیسترس تنفسی حاد (ARDS) مقاوم به درمان، در چندین مورد بسیار شدید بیماری در بخش مراقبت‌های ویژه بعضی از بیمارستانهای ایالات متحده یافت شده است.
- براساس برخی از گزارشها پنومونی ویروسی به سرعت پیشرفت نموده و به نارسایی تنفسی و ARDS انجامیده و به نحو غیرمنتظره‌ای به تجویز اکسیژن پاسخ نداده است.^[۲۶]

سیر و پیش آگهی

اغلب موارد بیماری، خفیف و خودمحدودشونده بوده و با درمان‌های سرپایی، بهبود یافته است. به طوری که فقط ۲-۵٪ موارد قطعی آنفلوآنزا در ایالات متحده و کانادا نیاز به بستری شدن داشته‌اند و این رقم در مکزیک در حدود ۶ درصد بوده و در مجموع، پنومونی و کم‌آبی بدن، شایعترین عارضه را تشکیل داده است. پنومونی سریعاً پیش‌رونده، نارسایی تنفسی و سندروم دیسترس حاد تنفسی در بعضی از موارد بستری در بیمارستانهای مکزیک، گزارش گردیده است. به طوری که در فروردین و اوایل اردیبهشت ۱۳۸۸، تعداد ۲۱۵۵ مورد پنومونی شدید حادث گردیده و ۸۲۱ مورد آنان در بیمارستان بستری و یکصد نفر از آنها تلف شده‌اند و این در حالیست که پنومونی در بین بیماران ایالات متحده، پدیده نادرتری را تشکیل می‌دهد.

در یک گروه ۱۸ نفره مبتلا به پنومونی در زمینه آنفلوآنزای A(H1N1) جدید بستری در بیمارستان‌های مکزیک، علائمی نظیر؛ تب، سرفه، تنگ نفس، دیسترس تنفسی، افزایش لاکتات دهیدروژناز سرم و پنومونی دوطرفه با ضایعات پراکنده (Patchy) یافت شده است و افزایش سطح کراتین کیناز و لنفوپنی هم جزو یافته‌های شایع آزمایشگاهی بوده و در بیش از ۶۰٪ آنان یافت شده است. ضمناً ۱۲ نفر از آنان نیاز به تهویه مکانیکی داشته و ۷ نفر نهایتاً تلف شده‌اند.

• موارد شدیدی از بیماری و مرگ ناشی از آن در خانم‌های باردار و بویژه در سه ماهه سوم حاملگی، رخ داده است. که در بعضی از موارد، منجر به مرگ داخل رحمی یا سقط خودبخودی شده است. گزارشات اولیه شیلی، کانادا و مانیتوبا حاکی از ارتباط چاقی با موارد شدید و کُشنده بیماری بوده است و گزارشات جدید از میشیگان نیز موید ارتباط مزبور، میباشد.^[۲۱]

موارد بستری شده در بیمارستانها

سازمان جهانی بهداشت طی ماه‌های اردیبهشت و خرداد اعلام نمود ۲-۶ درصد موارد قطعی بیماران در بیمارستان‌ها بستری شده‌اند. که این رقم براساس اطلاعات جدید، در برخی از شهرها ۱۰٪ بوده است و براساس محاسبات جدید در نظام مراقبتی ایالات متحده به کمتر از یک درصد میرسد.

ویژگی های بیماران بستری شده در بیمارستانها

- موارد بستری شده در بیمارستانها جزء ناچیزی از کل موارد بوده است
- تمامی گروه‌های سنی در بین بستری شدگان، یافت میشوند ولی در سنین ۴۲-۱۵ بیشتر بوده است
- گروه سنی بیش از ۶۵ ساله به ندرت دچار بیماری شدیدی شده و بستری گردیده‌اند
- موارد مرگ ناشی از بیماری بیشتر در سنین ۴۰ ساله و بالاتر، رخ داده است. مثلاً در کالیفرنیا میانه سنی کل موارد، ۱۷ سالگی، میانه سنی بستری شدگان، ۲۶ سالگی و میانه سنی قربانیان، ۴۵ سالگی بوده است.
- نسبت مذکر به مونث در موارد بستری در بیمارستانها ۱:۱ بوده است
- در بعضی از اقلیت‌ها بیماری شدیدتری عارض شده است ولی مشخص نیست که آیا مربوط به عوامل خطر و وضعیت فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی حاکم بر آنهاست و یا میزان بروز موارد شدید به دلایل دیگری در آنان بیشتر بوده است.
- علت اصلی بستری شدن در بیمارستان را گرفتاری دستگاه تنفس تحتانی به صورت پنومونی اولیه ویروسی در اثر تهاجم مستقیم ویروس به نسج ریه تشکیل می‌دهد است. یافته‌های پاتولوژیک اولیه نشان دهنده آسیب آلوئولی وسیع، پنومونیت همورژیک نسج بینابینی همراه با پرولیفراسیون لنفوسیتیک و

می‌نماید. شایان ذکر است که آنفلوآنزا در مبتلایان به عفونت ناشی از HIV از شدت چندانی برخوردار نیست. ولی مدت دفع ویروس طولانی‌تر و احتمال بروز مقاومت دارویی نیز افزونتر است که از این لحاظ، اهمیت اپیدمیولوژیک زیادی دارد.

سیر طبیعی آنفلوآنزای انسانی حتی بدون توسل به اقدامات درمانی اختصاصی، به سمت بهبودی است و اصطلاحاً خودمحدودشونده می‌باشد و درمان اختصاصی فقط تا حدودی از شدت، مدت استقرار، و عوارض بیماری می‌کاهد. ولی با این وجود ممکن است عوارضی هم ایجاد کند که به آنها اشاره خواهد شد.

عوارض آنفلوآنزای انسانی

اتیت حاد میانی، سندروم Reye، میوزیت و میوگلوبینوری، سندروم گیلن باره، عوارض قلبی - عروقی، عوارض نروولوژیک [۱۸]

یافته‌های آزمایشگاهی در آنفلوآنزای جدید

در بین بیماران بستری شده در بیمارستان‌ها لکوسیتوز و لکوپنی مشاهده شده است. در بیماران مکزیکی، لکوپنی، افزایش آمینوترانسفرازها، افزایش لاکتات دهیدروژناز و افزایش کراتین فسفوکیناز، یافت شده و بعضی از بیماران، دچار نارسایی کلیوی نیز بوده‌اند [۱۵].

بررسی آزمایشگاهی بیماران از نظر ابتداء به آنفلوآنزا

اندیکاسیون‌های انجام آزمایشات اختصاصی: طی همه‌گیری این بیماری با توجه به شدت پایین و خودمحدودشوندگی آن نیازی به انجام آزمایش و اثبات تشخیص بیماری در کلیه افراد مشکوک به آنفلوآنزای جدید نمی‌باشد. البته این توصیه‌ها از محلی به محل دیگر ممکن است متفاوت باشد و در یک نگاه کلی توصیه شده است: در صورت وجود بیماری تب‌دار حاد یا سندروم شبه سپسیس، گروه‌های خاصی نظیر شیرخواران، سالمندان و مبتلایان به نقایص ایمنی که ممکن است دچار تظاهرات غیرعادی باشند و افرادی که دچار بیماری‌های قلبی، ریوی، کلیوی و سایر بیماری‌های زمینه‌ای هستند بایستی مورد بررسی پاراکلینیکی، قرار گیرند. نمونه‌های مناسب، عبارتند از: سواب نازوفارنکس، سواب بینی باضافه سواب حلق یا شستشوی بینی یا شستشوی تراشه.

به منظور حفظ سلامتی کارکنان خدمات پزشکی و بهداشت، باید توجه داشت که افرادی که از بیماران نمونه‌گیری می‌نمایند لازم است به وسایل و تجهیزات محافظت‌کننده مجهز باشند [۲۰].

در چند نفر از بیماران مبتلا به آنفلوآنزای جدید، عفونتهای باکتریالی نظیر آمپیم، پنومونی نکروزان و پنومونی مرتبط با دستگاه تنفس مصنوعی نیز گزارش گردیده در بین ۳۰ نفر بیمار بستری در بیمارستانهای کالیفرنیا؛ ۱۹ نفر دچار بیماریهای زمینه‌ای بوده، ۵ نفر باردار بوده، ۶ نفر نیاز به بستری شدن در بخش مراقبت‌های ویژه داشته و ۴ نفر نیز دچار نارسایی تنفسی بوده‌اند.

آنفلوآنزای فصلی در زمینه بیماریهای مزمن، حاملگی و در دو طرف طیف سنی، باعث ایجاد مرگ و میر بیشتری میشود و آنفلوآنزای A(H1N1) جدید نیز باستانی دوران سالخوردگی در سایر موارد اشاره شده تقریباً وضعیتی نظیر آنفلوآنزای فصلی دارد. نارسایی تنفسی ناشی از پنومونی شدید و دیسترس تنفسی، علت اصلی مرگ ناشی از آنفلوآنزای جدید در سطح جهان را تشکیل داده، اختلال کلیوی یا چندین عضو نیز در ۲۴٪ از بیماران مکزیکی رخ داده است [۱۵].

در مجموع، هرچند موارد شدید و کشنده بیماری هم در زمینه بیماریهای مزمن و هم در افراد کاملاً سالم، رخ داده است ولی به طور کلی اغلب موارد بیماری، خفیف و خودمحدودشونده می‌باشد و لذا سازمان جهانی بهداشت، شدت جهانگیری فعلی را متوسط اعلام نموده است [۱۳].

در موارد بدون عارضه تنفسی، علایم تنفسی معمولاً به فاصله ۳-۵ روز بعد از فروکش تب بهبود می‌یابد ولی سرفه، کسالت و بی‌حالی ممکن است یک تا چند هفته دیگر نیز ادامه یابد. ضمناً شدت بیماری در موارد تک‌گیر، کمتر و در همه‌گیری‌ها بیشتر است و در تایپ A بیشتر از تایپ B و تایپ B بیشتر از تایپ C است.

معاینه بیماران در شروع بیماری به نحو شایعی نشان دهنده حالت شبیه به مسمومیت (توکسیک)، برافروختگی صورت، کسالت، گرمی پوست بدن، قرمزی و اشکی بودن چشم‌ها است. تب الگوی مداومی دارد ولی گاهی ممکن است متناوب نیز باشد و الگوی متناوب مخصوصاً در زمینه مصرف داروهای ضد تب، جلب توجه می‌کند. ترشحات آبی بینی، شایع و گرفتگی بینی نادر بوده گاهی آدنوپاتی‌های کوچک و حساسی در زنجیره گردنی لمس می‌شود و رونکای و رال‌های موضعی در کمتر از ۲۰٪ بیماران یافت می‌گردد. سایر ویژگی‌های بالینی آنفلوآنزا در جدول ۵ آورده شده است [۲۴].

باید توجه داشت که آنفلوآنزای شیرخواران ممکن است بدون علایم موضعی ظاهر شده و با حالتی که باکتریهای بیماریزا در بدن، منتشر شده و به سپسیس یا سپتیسمی معروف است اشتباه شود. از طرفی گاهی تب در سالخوردگان، خفیف بوده و یا اصلاً وجود نداشته و حتی درد عضلانی و احساس تب نیز چندان بارز نیست و به نحو مشخصی تنها با احساس خستگی، کسالت و بی‌حالی شدید تظاهر

مفاصل، تهوع، استفراغ و اسهال.

ضوابط اپیدمیولوژیک به منظور شک به آنفلوآنزای A(H1N1)

- هر فردی که ساکن محلی باشد که یک یا چند مورد قطعی آنفلوآنزای جدید، رخ داده است و یا طی هفت روز قبل به آن محل مسافرت نموده است
- هر فردی که طی هفت روز گذشته تماس نزدیک با مورد قطعی آنفلوآنزای جدید داشته است.

ضوابط آزمایشگاهی

- RT-PCR
- کشت ویروسی

طبقه بندی بر اساس تشخیص بالینی،

اپیدمیولوژیک و آزمایشگاهی

- مورد مشکوک:** کسی که دارای ضوابط بالینی تعریف شده فوق و یکی از ضوابط تشخیص اپیدمیولوژیک باشد
- مورد محتمل:** کسی که دارای ضوابط بالینی و حداقل یکی از ضوابط اپیدمیولوژیک باشد و علاوه بر آن یکی از آزمون‌های سرمی آنفلوآنزای A که بوسیله PCR قابل تعیین تایپ نباشد نیز در او مثبت باشد.
- مورد قطعی:** عبارت است از موردی که تشخیص او مستند به جواب کشت یا RT-PCR باشد [۳۳].

ساماندهی و اقدامات درمانی آنفلوآنزای

جدید A(H1N1)

طبقه بندی نظام مند بیماران در شرایط اضطراری همه گیری (تریاز)

تریاز عبارت است از مرحله اول مدیریت (Management) موارد، تریاز، روند نظام مندی (سیستماتیک) است که باعث تسهیل طبقه بندی بیماران براساس تظاهرات بالینی و فوریت خدمات مورد نیاز آنان و از جمله تعیین برنامه درمانی مناسب برای آنان میگردد و بنابراین اهداف تریاز عبارت است از:

آزمون های تشخیصی

- آزمون انتخابی در ایالات متحده شامل RT-PCR میباشد.
- کشت ویروس نیز ارزش تشخیصی دارد ولی با توجه به اینکه جواب آن به سرعت و به موقع آماده نمیشود به تشخیص به موقع و ساماندهی بیماران کمکی نمی کند.
- در صورتی که از آزمونهای تشخیصی سریع استفاده شود لازم است نتایج را با احتیاط فراوان تفسیر نماییم. زیرا تایید تشخیص قطعی بیماری فقط با RT-PCR یا کشت ویروس، میسر میباشد.
- حساسیت و ویژگی آزمون تشخیصی سریع را هنوز به دقت بررسی نکرده اند ولی حساسیت آن برای تشخیص آنفلوآنزای فصلی در حد پایینی قرار دارد. طی مطالعه محدودی در بین ۳۹ نفر از افراد مبتلا به آنفلوآنزای جدید فقط ۲۰ نفر دارای تست سریع مثبتی بوده اند (حساسیت ۵۱٪ در مقایسه با حساسیت ۶۳ درصد برای آنفلوآنزای فصلی). البته ویژگی آزمون در هر دو حالت، ۹۹٪ بوده است.
- آزمون ایمونوفلورسنت آنتی بادی مستقیم یا غیرمستقیم (DFA OR IFA) قادر به افتراق بین آنفلوآنزای A و B میباشد و لذا در بیماری که یکی از این دو آزمون نتیجه مثبتی به بار آورده و سایر ضوابط بالینی و اپیدمیولوژیک را داشته باشد تشخیص مورد محتمل در نظر گرفته میشود. شایان ذکر است که با توجه به احتمال پایین بودن حساسیت این آزمونها در تشخیص آنفلوآنزای جدید، منفی بودن آنها تشخیص بیماری را رد نمی کند [۱۵].

تشخیص و طبقه بندی بیماری در شرایط

همه گیری

ضوابط تشخیص بالینی به منظور شک به آنفلوآنزای A(H1N1)

- تب بیش از ۳۸ درجه سانتیگراد
- آبریزش بینی
- سرفه
- گلودرد
- سایر علائم احتمالی، شامل؛ سردرد، تنگ نفس، میالژی، درد

- جداسازی طبقه‌بندی شده بیماران به منظور کاهش خطر انتقال یا سرایت بیماری
- تعیین نوع و شدت بیماری و تشخیص افتراقی به منظور اهداف درمانی به موقع
- اولویت‌بندی خدمات مورد نیاز بیماران و تعیین مراحل خدماتی بعدی مثلاً؛ ایزولاسیون در منزل یا اقدامات سرپایی
- ارجاع بیماران به مراکز مورد نیاز بر حسب شدت و وخامت بیماری، اجتناب از تحمیل بار غیرضروری به تسهیلات موجود و خودداری از استفاده نادرست از نیروی‌های انسانی و منابع و تجهیزات
- جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز به منظور تسهیل شناسایی موقعیت بعدی بیماران.
- الف - منظور از بیماران پُرخطر (High risk): نقایص ایمنی، فیروز کیستیک، دیسپلازی برونکوپولمونی، بیماریهای مادرزادی پیچیده قلبی، بیماریهای ریوی مزمن، نارسایی مزمن کلیوی
- ب - ارجاع به بیمارستان: در صورت وجود دزهیدراتاسیون، مشکل واضح تنفسی، درد شکم، خلط چرکی، استفراغ مداوم، تغییرات عصبی، وجود هریک از ضوابط بستری شدن در بیمارستان (بند الف).

مدیریت و ساماندهی بیماران (جدول ۶)

الف - خدمات سرپایی

- داروهای ضد تب / مسکن (از تجویز آسپیرین و ترکیبات آن بخصوص در اطفال خودداری شود)
- تجویز مایعات فراوان
- استراحت و ایزولاسیون در منزل
- اقدامات مرتبط با کنترل عفونت
- پیگیری سیر بالینی توسط گروه خدمات اولیه پزشکی یا از طریق تلفن

ب - خدمات بستری در بیمارستان

- داروهای تب بر و مسکن
- درمان با اکسیژن
- تجویز مایعات از راه دهان یا داخل وریدی
- پایش سیر بیماری
- درمان براساس برنامه‌های درمانی متکی بر طبقه‌بندی وضعیت

- بیماری
- اقدامات مرتبط با کنترل عفونت
- پیگیری سیر بالینی توسط گروه خدمات اولیه پزشکی یا از طریق تلفن و بررسی علائم هشداردهنده
- ترخیص از بیمارستان به محض تحمل کافی آب و غذا از راه دهان، قطع تب، عدم وجود تنگ نفس و درجه اشباع اکسیژن بیش از ۸۵٪.

ج - خدمات پزشکی در منزل

- کسب اطمینان از وجود محل مناسبی به منظور ایزولاسیون و برقراری امنیت بهداشتی و وجود وسایل و تجهیزات لازم
- کسب اطمینان از اینکه گروه‌های خدمات اولیه پزشکی از آمادگی و تجهیزات کافی برخوردار باشند
- برقراری ارتباط مداوم و پویا بین گروه‌های خدمات اولیه پزشکی و بیماران و خانواده آنها
- در صورت امکان، جداسازی فرد بیمار از سایر اعضای خانواده در یک اتاق جداگانه، تا زمان بهبود علائم، استفاده مداوم بیمار از ماسک جراحی، بخصوص زمانی که در تماس با دیگران قرار میگیرد. تاکید بر اهمیت بهداشتی شستشوی مرتب دستها بوسیله بیماران و بویژه بعد از عطسه و سرفه و امثال اینها، شستن مرتب لیوان و سایر ظروفی که توسط بیماران، مورد استفاده قرار گرفته است قبل از استفاده دیگران با استفاده از مایعات ظرفشویی.
- تحویل جزوات آموزشی لازم به بیمارانی که در منزل تحت مراقبت قرار میگیرند.

د - توصیه‌های ویژه به هنگام جابجا کردن بیماران

محتمل و قطعی

- استفاده از ماسک سخت جراحی (Rigid) توسط بیماران
- استفاده کارکنان از ماسک سخت جراحی و دستکش غیراستریل یکبار مصرف به هنگام حمل بیماران
- پرسنل بایستی به طور دقیق دستهای خود را با آب و صابون بشویند و یا با ماده ضدعفونی کننده حاوی الکل، ضد عفونی نمایند

ه - راهنمای نحوه ملاقات و مصاحبه با بیماران محتمل

یا قطعی

- رعایت فاصله حداقل ۱/۸ متری با بیماران در صورتی که

- نارسایی مزمن کلیوی که نیاز به بستری شدن داشته باشد
- کارکنان خدمات بهداشتی - درمانی که دچار علائم شبه آنفلوآنزا هستند و در تماس با موارد محتمل یا قطعی آنفلوآنزا قرار گرفته‌اند
- خانم‌های بارداری که در سه ماهه دوم یا سوم حاملگی به سر می‌برند
- مشکلات قلبی یا بیماریهای قلبی که قبلا نیاز به بستری شدن در بیمارستان داشته است
- بیماران تحت درمان با داروهای سرکوبگر ایمنی، دریافت کنندگان پیوند عضو یا HIV/AIDS
- سایر بیماران مبتلا به بیماریهای زمینه‌ای مزمنی که نشانه‌ای از وخامت بیماری را نشان می‌دهند
- بیمارانی که بیماری آنها به دلایل اجتماعی، شخصی یا خانوادگی برای اطرافیان آنها مخاطره‌آمیز می‌باشد.
- تحت چنین شرایطی درمان باید طی ۴۸ ساعت اول شروع علائم و ترجیحا ۳۶ ساعت اول شروع بیماری در کودکان زیر ۱۲ سال، شروع شود و تا ۴۸-۲۴ ساعت پس از بهبودی علائم، حداکثر به مدت ۷-۵ روز ادامه یابد. البته در بیماران بستری در بخش مراقبت‌های ویژه مدت درمان بستگی به وضعیت آنان دارد [۲۳و۲۴].
- موارد لزوم کمپروپیلاکسی قبل یا بعد از تماس، بسیار محدود می‌باشد (بعدا توضیح داده خواهد شد)
- یادآور میشود؛ با توجه به عوارض خطرناک آنفلوآنزا در دوران بارداری توصیه شده است خانم‌های بارداری که جزو موارد مشکوک، محتمل یا قطعی آنفلوآنزای جدید طبقه‌بندی میشوند به مدت ۵ روز تحت درمان با داروهای ضد ویروس و ترجیحا درمان با Oseltamivir قرار گیرند. این دارو باید در ۴۸ ساعت اول شروع علائم، تجویز شود. ضمنا توصیه شده است در صورتی که خانم‌های باردار در تماس با مورد مشکوک، محتمل یا قطعی آنفلوآنزای جدید باشند به مدت ۱۰ روز تحت پوشش پیشگیری دارویی با Oseltamivir یا Zanamivir قرار گیرند [۲۳و۲۴و۲۵].
- طبق بررسیهای انجام شده، ویروس آنفلوآنزای جدید A(H1N1) نسبت به داروهای قدیمی آمانتادین و ریمانتادین، مقاومند ولی نسبت به داروهای جدید Oseltamivir و Zanamivir حساس می‌باشند [۲۳].

توضیح در مورد اندیکاسیون پیشگیری دارویی

کمپروپیلاکسی بعد از تماس:

- سد‌های حفاظتی (protection barriers) مناسبی وجود نداشته باشد
- استفاده از ماسک جراحی
- دفع بهداشتی ماسک در کیسه‌های پلاستیکی مخصوص دفع زباله‌های بیولوژیکی عفونی
- شستشوی دقیق دستها با آب و صابون یا مواد ضد عفونی کننده حاوی الکل

و - توصیه‌های بهداشتی به منسوبین افراد مبتلا به آنفلوآنزای محتمل یا قطعی در تماسهای خانگی

- استفاده از ماسک جراحی
- خودداری از دست دادن، بوسیدن و در آغوش گرفتن بیماران
- متقاعد کردن بیماران به خودداری از حاضر شدن در اماکن پُرازدحام و در صورتیکه عدم حضور آنها به دلایلی اجتناب ناپذیر باشد، توصیه به استفاده از ماسک جراحی
- نظارت بر امر قراردادن دستمال یکبار مصرف جلو دهان و بینی به هنگام سرفه و عطسه کردن و دفع سریع دستمال در یک ظرف سر بسته توسط بیماران
- نظارت بر امر استفاده از ماسک سخت تا زمان بهبودی علائم عفونت حاد تنفسی توسط بیماران.
- دفع صحیح ماسک مورد استفاده قبل از خیس شدن با بخار دهان و بینی، پاره شدن یا کثیف شدن آن.
- شستن دقیق دستها با آب و صابون یا محلول حاوی الکل بلافاصله بعد از هر تماس با بیماران

ز - تجویز داروهای ضد ویروسی به بیماران

- توصیه شده است این داروها صرفا به منظور اهداف درمانی و براساس برنامه‌های کشوری متکی بر امکانات و توانمندی‌های هر کشوری تجویز شوند. اندیکاسیون‌های تجویز داروهای ضد ویروسی عبارتند از:
- سیر سریع بیماری
- بیماران بستری در بخش مراقبت‌های ویژه
- بیماران مبتلا به پنومونی که نیاز به بستری شدن در بیمارستان دارند
- بیماران مبتلا به COPD یا بیماریهای ریوی قبلی که نیاز به بستری شدن داشته‌اند
- بیماریهای قلبی مادرزادی پیچیده‌ای که نیاز به بستری شدن دارند

حاد و معمولاً خودمحدود شونده‌ای است که به وسیله ویروس‌های آنفلوآنزای تایپ A، B و C ایجاد می‌شود و گرچه از طریق دستگاه تنفس منتقل می‌گردد ولی تظاهرات غیرتنفسی زیادی را به بار می‌آورد. ویروس‌های آنفلوآنزا جزو RNA ویروس‌ها و متعلق به خانواده اورتومیگزوویریده می‌باشند. این ویروس‌ها را به تایپ A و B و C طبقه‌بندی کرده‌اند. به طوری که تایپ‌های A و B دارای پوشینه (Envelope) گلیکوپروتئینی حاوی هموآگلوتینین (H) و نورآمینیداز (N) بوده و علاوه بر اینها ویروس‌های تایپ A چندین ساب تایپ نیز دارند. ویروس‌هایی که در انسان بیماریزا واقع می‌شوند معمولاً از مخازن انسانی هستند ولی سوش‌هایی نیز در بین خوک‌ها، اسب‌ها، پرندگان و... یافت شده که از نظر خاصیت آنتی‌ژنی وابسته به سوش‌های انسانی بوده و برخی از آن‌ها در انسان نیز بیماریزا واقع گردیده که جدیدترین آن‌ها ویروس آنفلوآنزای پرندگان A (H5N1) است که بیماریزایی آن در انسان برای اولین بار در سال ۱۹۹۷ به اثبات رسیده همچنان ادامه دارد و با انتقال مستقیم از پرندگان به انسان، مرگ و میر بالایی را به بار آورده است.^[۲۸]

ویروس جدید یکی از ویروس‌های تایپ A است که براساس شواهد موجود ابتدا از خوک به انسان منتقل گردیده و هرچند در آغاز جهانگیری فعلی به ویروس آنفلوآنزای خوکی معروف بود ولی امروزه ویروس آنفلوآنزای جدید A(H1N1) نامیده میشود.^[۵]

ساب تایپ H1N1 آنفلوآنزا هم در انسان و هم در خوک نسبت به سایر ساب تایپ‌ها از وفور بیشتری برخوردار است و از نظر ساختمان ژنتیک، آمیخته‌ای از دو ویروس خوکی، یک ویروس انسانی و یک ویروس پرند می‌باشد.^[۱۵]

چرخش همزمان ویروس آنفلوآنزای A(H1N1) و

ویروس عامل آنفلوآنزای فصلی و آنفلوآنزای

پرندگان

وقوع همزمان آنفلوآنزای ناشی از ویروس پاندمی و ویروس‌های آنفلوآنزای فصلی در بسیاری از نقاط جهان و از جمله در استرالیا، کانادا، اروپا، شیلی، مکزیک و ایالات متحده به اثبات رسیده است. ویروس جدید در شیلی تقریباً جایگزین ویروس آنفلوآنزای فصلی شده است به طوری که در پایان ماه می ۲۰۰۹ حدود ۹۰٪ موارد آنفلوآنزا ناشی از این ویروس بوده است. ضمناً در اروپا کمتر از ۲۰٪ موارد و در ایالات متحده بیش از ۷۷٪ موارد جدا شده را تشکیل می‌داده است.^(۱۳) ویروس آنفلوآنزای پرندگان نیز طی چهارماهه اول سال ۱۳۸۸ تعداد ۲۴ مورد جدید انسانی به بار آورده است.^[۱۴]

محدود به مواردی است که تماس یافتگان نزدیک، جزو گروه پُرخطر و یا کارکنان خدمات بهداشتی - درمانی باشند.

کمپروبیلاکسی قبل از تماس:

محدود به مواردی است که گروه‌های پرخطر و از جمله کارکنان بهداشتی - درمانی، اجباراً با مبتلایان به این بیماری در تماس خواهند بود.^[۲۷]

ج- اپیدمیولوژی بالینی آنفلوآنزای

A(H1N1) سال ۲۰۰۹

الف - مقدمه و کلیات

۱ - تعریف و اهمیت بهداشتی: آنفلوآنزای جدید، نوعی بیماری ویروسی ناشی از ویروس آنفلوآنزای A(H1N1) است که جهانگیری آن در اوایل سال ۱۳۸۸ شمسی به عنوان یک بیماری نوپدید، در قاره آمریکا و سپس در سایر قاره‌های جهان گسترش یافته است و هرچند سرعت انتشار جهانی آن بیش از سایر پاندمی‌های ثبت شده قرون گذشته بوده است ولی خوشبختانه تا اواسط تابستان سال ۱۳۸۸ چهره خفیف‌ترین پاندمی آنفلوآنزا را به نمایش گذاشته اثرات مخربی بر شالوده بهداشتی کشورهایی نظیر کانادا، شیلی، مکزیک، ایالات متحده و سایر کشورهایی که بار بالایی از آن را متحمل شده‌اند اعمال ننموده است.

یافته‌های ناشی از ارزیابی جهانگیری‌های قبلی آنفلوآنزا حاکی از آن است که بسیاری از رفتارهای ویروس‌های آنفلوآنزا غیرقابل پیش‌بینی است. به طوری که الگوی اپیدمیولوژیک بیماری از کشوری به کشور دیگر و حتی در مناطق مختلف یک کشور طی موج‌های گوناگون جهانگیری، ممکن است یکسان نباشد و لذا طبق توصیه اکید کارشناسان سازمان جهانی بهداشت، تمامی دولت‌ها و جامعه جهانی بایستی خود را با این موقعیت‌های پویا تطبیق دهند.^[۱۳]

نکته دیگری که در خصوص اهمیت بهداشتی این بیماری مطرح است این واقعیت است که در حال حاضر ویروس پاندمی ۱۹۷۶ پس از گذشت بیش از چهل سال، همچنان فعال و در جریان است، ویروس آنفلوآنزای پرندگان A(H5N1) هرچند در فاز سوم پاندمی مربوطه متوقف گردیده ولی همچنان به فعالیت بیماریزایی خود در پرندگان و انسان ادامه میدهد و احتمال ورود همزمان این ویروس با یکی از دو ویروس انسانی آنفلوآنزای فصلی یا جدید به بدن انسان یا خوک، وقوع تغییرات ژنتیک و نوپیددی ویروسی با ویرولانسی بسیار بالا و کشندگی بی‌سابقه، بیش از هر زمان دیگری است.

۲ - عامل اتیولوژیک آنفلوآنزا: آنفلوآنزای انسانی، بیماری ویروسی

ب- اپیدمیولوژی توصیفی و وقوع بیماری

۱ - دوره نهفتگی:

دوره کمون این بیماری در حدود ۷-۱ روز و با احتمال بیشتری ۴-۱ روز می‌باشد^[۲۰]. در حالی که دوره نهفتگی آنفلوآنزای فصلی در حدود ۷۲-۱۸ ساعت و دوره کمون آنفلوآنزای پرندگان در انسان، قدری طولانی تر بوده و به توصیه کارشناسان سازمان جهانی بهداشت، حدود ۷ روز در نظر گرفته می‌شود^[۱۷].

۲ - سیر طبیعی آنفلوآنزا در انسان:

اغلب موارد آنفلوآنزای جدید A(H1N1) خفیف و خود محدودشونده است و طی همه‌گیری‌ها نیاز به بررسی پاراکلینیکی ندارد ولی در عین حال در کمتر از ۶٪ موارد نیاز به بستری شدن داشته و در کمتر از نیم درصد موارد، منجر به مرگ شده است^[۲۰]. آنفلوآنزای فصلی، اغلب به طور ناگهانی شروع می‌شود. به طوری که گاهی بیماران، ساعت شروع آن را نیز به یاد می‌آورند. این بیماری معمولاً با سردرد و درد عضلانی، آغاز شده، به دنبال آن تب و لرز، درد مفاصل، بی‌اشتهایی و حالت کسالت عارض می‌گردد و در موارد نادری علایم چشمی نظیر ترس از نور، ریزش اشک و وجود درد، به هنگام حرکت دادن کره چشم نیز بروز می‌نماید و هرچند علایم تنفسی و بخصوص سرفه خشک و ترشح بینی معمولاً از همان ابتدا وجود دارد ولی به وسیله علایم عمومی شدیدی که به آن‌ها اشاره شد تحت‌الشعاع قرار گرفته و جلب توجه نمی‌کند^[۱۸]. آنفلوآنزای جدید نیز دارای همین علائم و نشانه‌ها است و تنها تفاوت بارز آن با آنفلوآنزای فصلی، تظاهرات گوارشی است که به نحو شایعی در موارد سرپایی و به نحو نادرتری در موارد بستری در بیمارستان آنفلوآنزای جدید، حادث گردیده است. این بیماری در اغلب موارد با چهره تحت بالینی یا کم‌علامت، تظاهر نموده خودبخود بهبود می‌یابد ولی ندرتاً سیر وخیمی را طی خواهد کرد^[۱۵].

۳ - انتشار جغرافیایی:

الف - وضعیت آنفلوآنزا در سطح جهان: در تاریخ ۱۱ ژوئن سال ۲۰۰۹ (۲۱ خرداد ۱۳۸۸) سازمان جهانی بهداشت، آغاز فاز ششم جهانگیری آنفلوآنزای جدید را اعلام نمود. فاز ششم مشخص می‌شود با انتقال مداوم انسان به انسان و ویروس آنفلوآنزا و ایجاد طغیان‌هایی در بین شهروندان حداقل یک کشور در دو یا چند منطقه از مناطق تحت پوشش سازمان جهانی بهداشت. براساس این تعریف، سازمان جهانی بهداشت می‌توانست ورود به فاز ششم را در اواخر

آنفلوآنزای پرندگان، یکی از بیماری‌های عفونی شناخته شده گونه‌های مختلف پرندگان است که در اثر عفونت ناشی از برخی از سویه‌های تایپ A ایجاد می‌شود. این بیماری حدود ۱۰۰ سال قبل در بین پرندگان ایتالیا حادث گردیده و سپس به سایر نقاط جهان نیز منتشر شده است. کلیه پرندگان، نسبت به این بیماری حساس هستند، ولی میزان حساسیت آن‌ها متفاوت می‌باشد. طیف علائم بالینی مربوطه در پرندگان مختلف، متفاوت بوده قادر به ایجاد عفونت بدون علامت بالینی، بیماری خفیف تا بسیار شدید، مُسری و کشنده، می‌باشد^[۱۹].

شکل شدید و کشنده بیماری، دارای شروع ناگهانی بوده از شدت بالایی برخوردار است و سریعاً منجر به مرگ می‌شود به طوری که میزان مرگ ناشی از بیماری انسانی تا اواسط تابستان ۱۳۸۸ شمسی حدود ۶۰٪ کل موارد می‌باشد^[۱۴].

همچنین مشخص شده است که ماکیان‌های دریایی و مخصوصاً اردک‌های وحشی، مخازن طبیعی این ویروس‌ها بوده در مقابل ابتلاء به بیماری حاصله، شدیداً مقاومند و از طرفی ماکیان‌های اهلی و از جمله مرغ‌ها و بوقلمون‌ها بویژه در مقابل اشکال همه‌گیر و سریعاً کشنده بیماری، حساس می‌باشند و در صورت وقوع همه‌گیری، تلفات بسیار زیادی را متحمل می‌گردند.

حدود ۱۵ ساب تایپ از ویروس‌های شناخته شده آنفلوآنزا قادر به ایجاد بیماری در پرندگان بوده و لذا پرندگان به عنوان مخازن وسیع این ویروس‌ها به حساب می‌آیند. ولی تاکنون کلیه طغیان‌های ناشی از سویه‌های شدیداً بیماریزای ویروس آنفلوآنزای پرندگان، ناشی از ساب تایپ‌های H5 و H7 بوده‌اند. لازم به تاکید است که تماس مستقیم یا غیرمستقیم پرندگان اهلی با پرندگان مهاجر آبی، یکی از علل شایع وقوع همه‌گیری آنفلوآنزا در بین پرندگان اهلی به حساب می‌آید و مراکز فروش پرندگان زنده نیز نقش مهمی در انتشار همه‌گیری، ایفا می‌نمایند. از طرفی قرنطینه کردن مرغداری‌های آلوده و معدوم نمودن پرندگان بیمار یا تماس یافته، جزو اقدامات کنترلی استاندارد به منظور جلوگیری از انتشار به سایر مرغداری‌ها در سطح یک کشور به حساب می‌آید. زیرا این ویروس‌ها معمولاً از قابلیت سرایت بالایی برخوردار بوده به سرعت به مرغداری‌های دیگر نیز منتشر می‌شوند و علاوه بر این‌ها ممکن است به صورت مکانیکی و توسط وسایل و تجهیزات، غذاها، قفس‌ها و لباس‌های آلوده، نیز انتشار یابند و همه‌گیری‌هایی ایجاد کنند که در صورت عدم اجرای اقدامات کنترلی فوری و مراقبت دقیق به مدت چندین سال ادامه یابند^[۱۹].

بیمارستانها که رقم بسیار بالایی را تشکیل میدهد در گزارش هیچیک از کشورها به حساب نیامده است. طیف بالینی جهانگیری آنفلوآنزای A(H1N1) بسیار وسیع بوده از موارد خفیف کسالت دستگاه تنفس فوقانی همراه با تب یا بدون تب و ندرتا علائم گوارشی نظیر استفراغ و اسهال و تشدید بیماریهای زمینه‌ای تا عوارض وخیمی نظیر پنومونی منجر به نارسایی تنفسی، سندروم دیسترس تنفسی حاد، نارسایی چند ارگان و مرگ، گسترش داشته است^(۲۱) و اگر تا تاریخ ۱۴ مردادماه ۱۳۸۸ یعنی در عرض سه ماه پس از آغاز جهانگیری، تعداد ۱۱۵۴ مورد مرگ گزارش میشود که کمتر از نیم درصد کل موارد قطعی بیماری را تشکیل میدهد به این معنی نمی‌باشد که میزان کشندگی بیماری (Case fatality rate) نیم درصد است. زیرا در مخرج چنین کسری فقط بیماران بدحال قرار گرفته‌اند نه کلیه موارد خفیف، متوسط و شدید بستری و غیربستری بیماری.

ب- وضعیت بیماری در منطقه شرق مدیترانه و از جمله در ایران تا تاریخ ۱۳۸۸/۵/۱۴ تعداد ۲۳۴۶ مورد قطعی آنفلوآنزای جدید A(H1N1) از کشورهای منطقه شرق مدیترانه به سازمان جهانی بهداشت گزارش شده است. یادآور می‌شود که تعداد ۳۷۵ مورد از کل موارد، انتقال محلی و بقیه آنها وارد بوده است. ضمناً تا بحال ۷ مورد مرگ ناشی از بیماری در عربستان و مصر گزارش شده است^[۳۰].

توضیح اینکه ۱۴۲ مورد از موارد قطعی ایران در سایت سازمان جهانی بهداشت در آمار فوق آورده شده است و انتقال محلی انگشت شماری هم وجود داشته است ولی خوشبختانه کلیه این بیماران بهبود یافته و دچار عارضه خاصی نشده‌اند. ضمناً موارد قطعی کشور، از مناطقی نظیر؛ آمریکا، تایلند، کوالالامپور، سنگاپور و بخصوص عربستان وارد شده که همگی بهبود یافته‌اند^[۳۰ و ۳۱].

۴- روند زمانی

تجربیات قبلی حاکی از آن است که این بیماری ممکن است هر ۳-۲ سال یکبار به صورت همه‌گیر (Epidemic) و هر ۱۰-۳۰ سال یک بار به صورت جهانگیر (Pandemic) بروز نماید. اپیدمی‌های آنفلوآنزا معمولاً در ماه‌های سرد سال از اواخر پاییز تا اوایل بهار رخ می‌دهد و معمولاً دو هفته پس از شروع، به حداکثر شدت خود می‌رسد و در عرض یک ماه، فروکش می‌نماید. همه‌گیری آنفلوآنزا، به صورت دوره‌ای تظاهر نموده و معمولاً در اثر ویروس تایپ A یا B ایجاد می‌شود و تایپ C ندرتاً به صورت اپیدمیک، بروز می‌نماید و در سنین ۱۵ سالگی اغلب ۱۰۰٪ افراد جامعه دارای

فروردین ماه، اعلام کند ولی شاید به دلیل خفیف بودن اغلب موارد بیماری تا اواخر خردادماه به تاخیر انداخت.

تا تاریخ سوم ژوئن ۲۰۰۹ حدود نیمی از موارد گزارش شده در کشورهای اروپایی، در ارتباط با مسافرت به مکزیک یا ایالات متحده به فاصله یک هفته قبل از شروع علائم بالینی بوده است^[۱۳]. دامنه جهانگیری تا اواخر تیرماه ۱۳۸۸ در تمامی قاره‌ها به بیش از ۱۲۴ کشور گسترش یافته است که در جدول ۸، منعکس گردیده است.

نقشه ۱ - انتشار جغرافیایی موارد قطعی آنفلوآنزای A(H1N1) سال ۲۰۰۹ (تا پایان تیرماه ۸۸)

جدول فوق که تا اواسط تیرماه ۱۳۸۸ به طور مرتب توسط سازمان جهانی بهداشت به روز در می‌آمد و همواره آخرین موارد تجمعی را گزارش می‌کرد از آن تاریخ به بعد بازنگری آن متوقف شد. ولی در سایت‌های اینترنتی مناطق ششگانه WHO به استثنای سایت آمریکا (که علت آن در پاراگراف بعد توضیح داده خواهد شد) موارد جدید و از جمله ۱۴۲ مورد از موارد تایید شده ایران تا تاریخ چهاردهم مرداد ماه را اعلام نموده‌اند. همچنین در سی‌امین گزارش هفتگی اپیدمیولوژی آن سازمان که در تاریخ ۱۳۸۸/۵/۲ منتشر گردید موارد جهانی را بیش از یکصد هزار مورد از ۱۲۴ کشور، ذکر کرده‌اند و در تاریخ نهم مردادماه این رقم به ۱۶۲۳۸۰ مورد، افزایش یافته^[۲۹]. و فقط موارد شدید بیماری را شامل میشود که جزئی از کل موارد است. علت عدم گزارش دهی اخیر ایالات متحده را به تغییر در نظام مراقبتی آن کشور، نسبت داده و اینگونه توجیه کرده‌اند که هرچند تا تاریخ نوزدهم تیرماه تعداد ۳۷۲۴۶ مورد قطعی با ۴۱۳۲ مورد بستری در بیمارستان و ۲۱۱ مورد مرگ را ثبت نموده است ولی اینها کلیه موارد ثبت شده نبوده بلکه براساس نظام مراقبتی تجدیدنظر شده و بهره‌گیری از مراقبت سندرومیک و ثبت موارد شبه آنفلوآنزا، این موارد به بیش از یک میلیون بیمار میرسد^[۲۱]. که هرچند توجیه عدم گزارش دهی صحیح موارد در آن کشور است ولی قابل دفاع و حتی قابل اقتباس است. چرا که انتشار آمار بیش از یک میلیون نفر ابتلاء در مرحله اوج‌گیری همه‌گیری میتواند رعب و وحشت بسیار زیادی ایجاد کند و اثرات مخربی بر شالوده بهداشتی، اقتصادی و اجتماعی آن کشور پهنوار، تحمیل نماید. ولی اینک که موج اول همه‌گیری در اغلب ایالات آن کشور، فروکش کرده است بیان واقعیت یا رقمی نزدیک به واقعیت، دیگر مشکل‌زا نخواهد بود. و ناگفته نماند آمار بسیاری از کشورهای دیگر نیز صرفاً مربوط به نمونه‌های مثبت تهیه شده از بیماران بدحال است که جزئی از کل موارد را تشکیل میدهند. زیرا موارد بدون علامت، کم علامت و موارد بستری نشده در

اپیدمیولوژیک بیشتری در انتشار بیماری در بین افراد جامعه دارند درحالیکه افراد بستری، بیماری را بیشتر به کارکنان حرفه‌های پزشکی، سایر بیماران بستری و ملاقات کنندگان غیرایمن، منتقل می‌نمایند.

در مناطق معتدله، اپیدمی‌ها اغلب در سطح وسیعی طی ماه‌های سرد سال بروز می‌نمایند. مثلاً در نیمکره شمالی در خلال مهر ماه تا فروردین ماه و در نیمکره جنوبی، طی اردیبهشت تا مهر ماه رخ می‌دهد. در صورتی که همه‌گیری، در ممالک وسیعی نظیر آمریکا یا استرالیا حادث شود در زمان بروز آنفلوآنزا در نقاط مختلف آن کشورها، تفاوت‌هایی وجود خواهد داشت. گاهی ممکن است بعضی از جوامع و یا نواحی، مورد حملات شدید بیماری قرار گیرند و حال آن که در بعضی دیگر هیچ گونه سرایتی نداشته باشد. اغلب مدتی بعد در مناطق اخیر نیز حملات مشابهی بروز خواهد کرد مخصوصاً اگر ویروس مهاجم، دستخوش تغییرات آنتی‌ژنی چشمگیری شده و از نظر تهاجمی، قابل مقایسه با ویروس مهاجم قبلی نیز باشد. شایان ذکر است که همه‌گیری‌های آنفلوآنزا در مناطق گرمسیری، الگوی فصلی خاصی نداشته و در تمام طول سال ممکن است حادث گردد [۱۳].

پاندمی آنفلوآنزا محصول ظهور ویروس جدیدی است که معمولاً هیچ یک از افراد جامعه، نسبت به آن مصونیتی ندارند و لذا همه‌گیری‌های آنفلوآنزا تحت چنین شرایطی پیشرفت نموده در سرتاسر دنیا منتشر می‌شود و حالت جهانگیر به خود می‌گیرد. از نقطه نظر تاریخی، بیماری شبه آنفلوآنزا در سال ۴۱۲ قبل از میلاد بوسیله بقراط، به خوبی شرح داده شده و همه‌گیری‌های بیماری از ۱۱۷۳ میلادی به بعد بوسیله Hirsh گزارش گردیده است. ضمناً اولین پاندمی بیماری که به دقت توصیف شده است در سال ۱۵۸۰ میلادی رخ داده و از آن پس تا به حال، بیش از ۳۱ جهانگیری دیگر حادث گردیده است. ولی شدیدترین پاندمی ثبت شده مربوط به اوایل قرن بیستم یعنی سال‌های ۲۰-۱۹۱۸ است که باعث بروز موارد بی‌شماری از پنومونی شدید و حدود ۴۰ میلیون مورد مرگ در سطح جهان گردیده و میزان حمله آن حدود ۴۰٪ بوده و در سنین ۵۰-۲۰ سالگی موارد مرگ بیشتری به بار آورده است و هرچند امکانات آزمایشگاهی به منظور تعیین تایپ ویروس عامل پاندمی وجود نداشته است ولی براساس دلایل متقاعدکننده‌ای آن را ویروس آنفلوآنزای A (H1N1) که در ارتباط نزدیک با ویروس‌هایی است که هم اکنون نیز در خوک‌ها یافت می‌شود و منجر به پاندمی سال ۲۰۰۹ گردیده است، دانسته‌اند.

نمودار ۲ - در مورد روند همه‌گیری آنفلوآنزا در هوستون، سال ۱۹۷۶-۱ - روند جهانگیری آنفلوآنزا

آنتی‌بادی ضد ویروس آنفلوآنزای نوع C می‌باشند. ضمناً با این‌که اپیدمی‌های آنفلوآنزای A هر ۳-۲ سال یک‌بار تمایل به تکرار دارد ولی اپیدمی‌های آنفلوآنزای B معمولاً هر ۶-۴ سال یک‌بار تکرار می‌شود. تمامی پاندمی‌ها تاکنون به وسیله ویروس A رخ داده و در قرن بیستم سه پاندمی آنفلوآنزا به شرح زیر، شناخته شده است:

- اولین پاندمی در سال ۱۹۱۸ (آنفلوآنزای اسپانیایی)
- دومین پاندمی در سال ۱۹۵۷ (آنفلوآنزای آسیایی)
- سومین پاندمی در سال ۱۹۶۸ (آنفلوآنزای هنگ کنگی)

الف - روند همه‌گیری آنفلوآنزا

در این حالت ویروس آنفلوآنزا در بین مردم یک محل، یک شهر و یا یک کشور، تقریباً به طور همزمان باعث بیماری عده زیادی از مردم می‌گردد. معمولاً اپیدمی آنفلوآنزای ناشی از ویروس تایپ A حالت مشخصی را به خود می‌گیرد، مثلاً نحوه بروز آنفلوآنزای ناشی از H3N2 / ۷۵ / ویکتوریا/ A که در سال ۱۹۷۶ در هوستون اتفاق افتاده به این شکل بوده که تقریباً به صورت ناگهانی شروع شده در عرض ۳-۲ هفته به حداکثر میزان خود رسیده و حدود ۶-۵ هفته تداوم داشته است (نمودار ۲).

کودکان دبستانی، هسته اولیه انتشار آلودگی به حساب می‌آیند و افزایش تعداد کودکان مبتلا به بیماری تنفسی تب دار، اغلب اولین دلیل شروع همه‌گیری آنفلوآنزا در یک جامعه است. این حالت با ظهور بیماری شبه آنفلوآنزایی در بین بالغین، دنبال می‌شود و در مرحله بعد تعداد مبتلایان به پنومونی، بیماری‌های انسدادی ریوی و نارسایی احتقانی قلب که به بیمارستان مراجعه می‌نمایند، افزایش می‌یابد. عده غایبین مدارس و صنایع افزوده می‌گردد و سرانجام مرگ و میر ناشی از پنومونی و عوارض آنفلوآنزا رو به فزونی می‌گذارد و در زمینه‌های خاصی ممکن است منجر به مرگ شود. هرچند در سال‌های اخیر روند آنفلوآنزای پرندگان در انسان به گونه دیگری بوده و مخصوصاً موارد مرگ ناشی از بیماری، بدون وجود هیچگونه زمینه‌ای حادث گردیده است. اوج جداسازی ویروس، از بیماران، مقارن با مرحله حاد تنفسی تب دار می‌باشد و حدود ۲۵٪ مردم، علیرغم داشتن شواهد سرولوژیک، دچار عفونت بدون علامت می‌شوند ولی نقش این افراد در انتشار ویروس، مورد بحث می‌باشد. مطالعات سالیانه نشان می‌دهد که تقریباً تمامی موارد ایزوله شده در خلال دوره اپیدمی بوده است و گرچه گاهی طی سایر ماه‌های سال شواهد سرولوژیک عفونت آنفلوآنزایی را می‌توان یافت ولی تنها به ندرت ویروس آنفلوآنزا در مواقعی غیر از زمان اپیدمی در بقیه دوران سال، ایزوله می‌گردد. یادآور می‌شود که افراد غیربستری، نقش

در آنفلوآنزای فصلی، میزان حمله در هر دوره ۶-۴ هفته‌ای حدود ۴۰-۱۰ درصد بوده، در کودکان، افزونتر از بزرگسالان و عوارض ریوی، در بزرگسالان بیشتر از کودکان می‌باشد. ضمناً کودکان کانون اصلی همه‌گیری‌ها می‌باشند ولی احتمال بستری شدن سالمندان در بیمارستان بیشتر از سایر گروه‌های سنی است و هرچند در آنفلوآنزای پرندگان نیز میزان حمله در کودکان بیشتر از بزرگسالان بوده ولی برخلاف نوع انسانی، در بزرگسالان عوارض بیشتری به بار نیآورده است. جنس بیماران تأثیری بر میزان بروز بیماری نداشته ولی شغل و موقعیت اجتماعی آنان با توجه به میزان تماس دست‌اندرکاران پرورش مرغ خانگی و کارکنان مرغداری‌ها تأثیر بارزی داشته و بیشترین موارد، در بین آنان رخ داده است. همچنین طی پاندمی‌ها و بسیاری از اپیدمی‌های آنفلوآنزای فصلی، میزان موارد در کارکنان غیرایمن و غیرواکسینه پزشکی در حد بالایی بوده موجبات غیبت از محل کار یا بستری شدن آنان در بیمارستان‌ها و کمبود پرسنل در شرایط بحرانی همه‌گیری را فراهم نموده و ضمناً کارکنان مهد کودک‌ها، معلمان و کارکنان مدارس و رانندگان وسائط نقلیه مدارس به دلیل تماس شغلی با کودکان مبتلا همواره در معرض ابتلاء بیشتری بوده‌اند [۱۹] و [۲۲].

۶-تأثیر عوامل مساعد کننده

شایعترین عوامل زمینه‌ساز عوارض آنفلوآنزای جدید در بین ۵۵۳ بیمار مبتلا به آنفلوآنزای قطعی در کالیفرنیا شامل بیماریهای ریوی نظیر آسم یا COPD با فراوانی ۳۷٪، حالات سرکوب سیستم ایمنی ۱۷٪، بیماریهای قلبی ۱۷٪، حاملگی ۱۷٪، دیابت ۱۳٪ و چاقی ۱۳٪ بوده است و هرچند انتظار می‌رود بیماران سالخورده در معرض خطر بیشتری باشند ولی بروز آنفلوآنزای جدید در این گروه سنی در حد پایینی بوده که می‌تواند ناشی از مصونیت قبلی به دلیل اشتراک آنتی‌ژنی ساب تایپ فعلی و سوبه‌های قبلی آنفلوآنزا باشد. زیرا طی مطالعه‌ای مشخص شده است که ۳۳٪ افراد بیش از ۶۰ ساله، واجد عیار بالایی از آنتی‌بادی ضد ویروس H1N1 بوده‌اند در حالیکه این رقم در گروه سنی ۴۰-۱۸ ساله ۶٪ و گروه سنی ۶۴-۱۸ ساله ۹٪ بوده است. با این وجود اینکه آیا آنتی‌بادی مورد بحث تا چه حد بتواند باعث ایمنی در مقابل ویروس آنفلوآنزای جدید بشود مطالعه و تجربه بیشتری را می‌طلبد.

آنفلوآنزا در زمینه بارداری و بخصوص زمانی که به پنومونی منجر شده باشد، باعث افزایش میزان سقط خودبخودی و زایمان زودرس میشود. از پنج موردی که اخیراً با تشخیص آنفلوآنزا در زمینه حاملگی در بیمارستان بستری شده‌اند دو نفر دچار سقط خودبخودی گردیده‌اند

پاندمی‌های ۱۹۵۷ و ۱۹۶۸ و ۱۹۷۷ همگی از کشور چین شروع شده و سپس به شرق و غرب منتشر گردیده و هر بار قبل از این‌که به کشور آمریکا برسد شوروی سابق و غرب اروپا را فرا گرفته است و همواره شدیدترین پاندمی‌ها زمانی حاصل گردیده که تغییرات وسیعی در هر دو آنتی‌ژن سطحی ویروس رخ داده است و تنها یک حالت استثنایی در مورد H1N1 / 77 / روسیه / A / پیش آمده به طوری که در سال‌های ۸-۱۹۷۷ علی‌رغم "شیفت آنتی‌ژنی" شدید هر دو گلیکوپروتئین ویروس، پاندمی شدیدی رخ نداده است. این مورد استثنایی، شاید با این واقعیت قابل توجیه باشد که اکثر افراد جمعیت دنیا که در سال‌های ۱۹۷۷-۱۹۷۸ طی حمله H1N1 قبلی می‌زیسته‌اند در خلال سال‌های ۱۹۵۷-۱۹۴۷ در معرض تماس با این ویروس قرار گرفته و ایمنی محافظت‌کننده‌ای را کسب کرده‌اند [۱۹] و [۲۲].

آنچه که شرح داده شد تجربیات گذشته در خصوص روند زمانی آنفلوآنزای فصلی بود و از آنجا که ویروس آنفلوآنزای جدید (H1N1) در بسیاری از ویژگی‌های اپیدمیولوژیک، شبیه ویروس‌های آنفلوآنزای فصلی است انتظار می‌رود پس از استقرار کامل پاندمی و گذشت حداقل یکسال، همان روند زمانی شناخته شده سایر ویروس‌های آنفلوآنزای انسانی را طی کند ولی اینکه آیا کلیه عادات این ویروس نیز شبیه ویروس‌های شناخته شده است یا بعضی از صفات ویروس خوک نظیر سقط و زایمان زودرس و امثال اینها را به همراه خود آورده است یا خیر، کاملاً مشخص نیست و لازم است قضاوت را به آینده موکول نماییم.

۵-تأثیر سن، جنس و شغل و موقعیت

اجتماعی

بیشترین موارد بیماری ناشی از ویروس A(H1N1) انسانی در بین نوجوانان و بالغین، رخ داده است. در ژاپن حدود ۸۰٪ موارد بیماری در سنین ۱۹-۱۰ سالگی حادث شده، در فیلیپین اغلب موارد بیماری در سنین ۲۴-۵ سالگی به وقوع پیوسته و در انگلستان، میانگین سنی را سن ۲۰ سالگی تشکیل داده و در تمامی کشورهای جهان، میزان بروز بیماری در هر دو جنس، یکسان بوده است. موارد اولیه بیماری در کسانی حادث گردیده که در تعطیلات بهاره سال ۲۰۰۹ سابقه مسافرت اخیر به مکزیک یا ایالات متحده را داشته‌اند. [۲۲]

از اواخر مارس تا اواخر آوریل ۲۰۰۹ حدود ۸۷٪ موارد مرگ و ۷۱٪ از موارد پنومونی شدید مکزیک در سنین ۵۹-۵ سالگی حادث شده است در حالیکه ۶۰٪ موارد ایالات متحده در افراد ۱۸ ساله و جوانتر رخ داده است که شبیه توزیع سنی آنفلوآنزای فصلی میباشد [۱۸].

هرچند قضاوت در مورد حساسیت و مقاومت در مقابل ویروس آنفلوآنزای جدید، مستلزم گذشت زمان و انجام مطالعات سرواپیدمیولوژیک است ولی به نظر میرسد در این زمان که ماه‌های آغازین جهانگیری جدید را پشت سر می‌گذاریم، گروه سنی ۶۰ ساله و بالاتر در مقایسه با سایر گروه‌های سنی از مصونیت و مقاومت خیلی بیشتری برخوردارند و کمترین میزان بیماری و مرگ ناشی از آن در آنان رخ داده است [۳۴]. و بر همین اساس، حتی کمیته مشورتی واکسیناسیون سازمان جهانی بهداشت، در اولویت‌بندی واکسن در دست تولید ویروس آنفلوآنزای جدید A(H1N1) گروه سنی ۶۰ ساله و بالاتر را در اولویت آخر قرار داده است [۳۴].

۱- میزان حملات ثانویه

در گزارشات جدید سازمان جهانی بهداشت میزان حملات ثانویه در آنفلوآنزای فصلی در حدود ۱۵-۵ درصد ذکر شده است و حال آنکه تخمین فعلی برای آنفلوآنزای جدید در حدود ۳۳-۲۲ درصد می‌باشد [۱۳]. که این گزارش در خصوص آنفلوآنزای فصلی با ارقام مندرج در گزارشات قبلی متفاوت است زیرا در آن منابع، میزان حمله آنفلوآنزای انسانی، در حدود ۴۰٪ و در سنین ۱۴-۵ سالگی بیشتر ذکر شده است [۱۷، ۵] که تضاد ظاهری این دو گزارش را میتوان اینگونه توجیه کرد که ویروس آنفلوآنزا در آغاز هر پاندمی از عفونت‌زایی و حملات ثانویه بیشتری برخوردار است و طی سالیان بعد که با امواج بعدی اپیدمیها مواجه می‌شویم به تدریج از عفونت‌زایی و میزان حملات ثانویه کاسته میشود و مثلا میزان ۴۰٪ اولیه به ۱۵-۵ درصد فعلی کاهش می‌یابد که در این صورت اگر میزان حملات ثانویه در امواج اولیه جهانگیری آنفلوآنزای فصلی یعنی ۴۰٪ را با میزان حملات ثانویه آنفلوآنزای جدید یعنی ۳۳-۲۲ درصد مقایسه کنیم خواهیم دید که میزان حملات آنفلوآنزای جدید، کمتر از آنفلوآنزای فصلی است ولی در گزارش سازمان جهانی بهداشت، وضعیت ۳۲ سال بعد از شروع پاندمی قبلی با چهار ماه پس از آغاز پاندمی فعلی مقایسه شده و به این نتیجه رسیده‌اند که میزان حملات ثانویه در پاندمی جدید، بیشتر است [۱۵].

لازم به تاکید است که هرچند آنفلوآنزای پرندگان به آسانی از پرندگان به یکدیگر منتقل می‌شود و از میزان حمله ثانویه بالایی برخوردار است ولی احتمال انتقال از پرندگان به انسان در حد پایینی قرار دارد و انتقال ثانویه از انسان‌ها به یکدیگر نیز در همه‌گیری سال‌های ۲۰۰۹-۱۹۹۷ به نحو کاملی به اثبات نرسیده است [۱۹].

[۱۵]. همچنین در اواخر تیرماه ۱۳۸۸ خانم بارداری که به علت ابتلاء به آنفلوآنزای جدید در فلوریدا در بیمارستان بستری شده بود در حالت کوما، نوزاد ۲۸ هفته‌ای خود را سقط کرده و پزشکان نتوانسته‌اند جان نوزاد را نجات دهند [۳۳]. ضمنا عوامل مساعد کننده در زمینه آنفلوآنزای فصلی به شرح زیر میباشد که در بسیاری از موارد قابل تعمیم به آنفلوآنزای جدید نیز هست:

- کودکان کمتر از ۵ ساله
- افراد ۶۵ ساله و بالاتر (این گروه در رابطه با آنفلوآنزای جدید، در معرض خطر چندانی نیستند)
- افراد کمتر از ۱۸ ساله‌ای که به صورت طولانی مدت، تحت درمان با آسپیرین میباشند.
- زنان باردار
- کودکان و بالغینی که دچار بیماریهای مزمن ریوی، قلبی - عروقی، کبدی، هماتولوژیک، نرولوژیک، عصبی - عضلانی و ناخوشیهای متابولیک.
- کودکان و بالغینی که در اثر مصرف برخی از داروها یا ابتلاء به بعضی از بیماریها دچار نقایص ایمنی هستند
- ساکنین آسایشگاهها و سایر مراکز مراقبت‌های مزمن [۲۰].
- در آنفلوآنزای فصلی، افراد خیلی جوان، خیلی پیر، زنان حامله و بیماران مبتلا به امراض قلبی ریوی، متابولیک و کلیوی در معرض خطر بیشتری قرار دارند و حداکثر مرگ و میر در اطفال کمتر از یک ساله و سالمندان بیشتر از ۶۰ ساله رخ می‌دهد درحالیکه در موارد انسانی آنفلوآنزای پرندگان حتی بدون وجود اینگونه زمینه‌ها میزان موارد شدید و منجر به مرگ در تمامی افراد مبتلا در حد بالایی بوده است و همواره تاثیر عواملی نظیر تماس طولانی و تنگاتنگ با پرندگان آلوده، به اثبات رسیده [۱۹]. و در آنفلوآنزای جدید همانگونه که قبلا اشاره شد افراد سالخورده در معرض کمترین خطر ممکن هستند [۳۲].

۷- حساسیت و مقاومت در مقابل ابتلاء

به بیماری

در صورت نوپیدی یک ساب تایپ جدید ویروس، همه کودکان و بالغین به یک نسبت در مقابل آن حساسند مگر آنهایی که در زمان بروز همه‌گیری‌های قبلی با این ساب تایپ، در قید حیات بوده و در اثر ابتلاء، نسبت به آن مصون شده‌اند. بدیهی است که مصونیت، فقط در مقابل همان سوش مولد بیماری حاصل می‌گردد و دوام آن نیز به دریافت آنتی‌ژنی بعدی بستگی دارد [۲۲].

۹- منابع و مخازن، نحوه انتقال و دوره

قابلیت سرایت

خوک‌ها نقش مهمی را در انتقال بین گونه‌ای ویروس‌های مختلف آنفلوآنزا ایفا می‌کنند. زیرا سلول‌های بدن خوک‌ها دارای گیرنده‌هایی برای ویروس‌های آنفلوآنزای پرندگان (alpha 2-3-likned) (sialic acids) و آنفلوآنزای انسان (alpha 2-6-likned) (sialic acids) می‌باشند و لذا شرایطی در بدن خوک‌ها فراهم می‌باشد که در صورت حضور همزمان دو نوع ویروس آنفلوآنزا و عفونت سلول خوک ناشی از هر دو ویروس، احتمال تغییرات ژنتیک و بازترتیبی آنها وجود داشته باشد. به طوری که از اواخر دهه ۱۹۹۰ به بعد وجود ویروس حاصل تغییرات ژنتیک سه‌گانه عامل آنفلوآنزای خوک، انسانی و پرندگان در گله‌های خوک آمریکای شمالی یافت شده و یازده مورد انسانی آن نیز در فاصله زمانی دسامبر ۲۰۰۵ و فوریه ۲۰۰۹ به اثبات رسیده است که ۹ مورد آن در تماس با خوک بوده‌اند.^[۱۵]

ویروس عامل آنفلوآنزای جدید A(H1N1) از هر راهی که وارد بدن انسان شده باشد با توجه به اینکه در حال حاضر به عنوان یک ویروس تغییر یافته انسانی مطرح می‌باشد تنها مخزن شناخته شده آن را نیز انسان تشکیل می‌دهد و در حال حاضر، خوک‌ها به هیچ وجه به عنوان مخزن ویروس انسانی جاری، مطرح نمی‌باشند.

راه‌های این ویروس نیز شبیه سایر ویروس‌های آنفلوآنزای فصلی است و بنابراین بیشتر از طریق ذرات درشتی (Droplets) که از طریق عطسه و سرفه و ... تا فاصله ۶۰ فوت، پرتاب میشوند و از فاصله نزدیک، انتقال می‌یابند. تماس با سطوح آلوده و ذرات قطره‌ای که اصطلاحاً انتقال تنفسی نامیده میشود نیز امکانپذیر است. انتقال از طریق چشم، ملتحمه و دستگاه گوارش، مشخص نمی‌باشد ولی این احتمال را نمیتوان نادیده گرفت. دلیلی برای انتقال از طریق پوست سالم وجود ندارد. کلیه ترشحات تنفسی و مایعات بدن (مثلاً مدفوع اسهالی) ممکن است عفونتزا باشد^[۲۰]. انتقال از طریق تماس با سطوح آلوده به ترشحات تنفسی نیز هرچند به اثبات نرسیده ولی احتمالاً رخ می‌دهد و سایر فضولات نظیر مدفوع اسهالی نیز بایستی بالقوه عفونتزا در نظر گرفته شود.

طبق نظر کارشناسان سازمان جهانی بهداشت، در حال حاضر میزان قابلیت سرایت بیماری در مقایسه با آنفلوآنزای فصلی بیشتر است. دوره قابلیت سرایت در حدود ۷-۱ روز و با احتمال بیشتری ۴-۱ روز است. دوره دفع ویروس در حال حاضر مشخص نمی‌باشد و نظیر آنفلوآنزای فصلی در نظر گرفته میشود.

بیماران مبتلا به آنفلوآنزای H1N1 جدید احتمالاً از یک روز قبل از شروع علائم و نشانه‌های بیماری تا زمان قطع تب برای اطرافیان خود عفونتزا می‌باشند ولی از آنجا که دوره دقیق دفع ویروس مشخص نیست دوره عفونتزایی را تا حدود هفت روز پس از شروع علائم بایستی در نظر گرفت. هرچند این دوره در کودکان و بویژه در ماه‌های اول دوران شیرخوارگی و همچنین در سالخوردگان و بیماران مبتلا به بیماریهای مزمن و اختلالات ایمنولوژیک، بیش از سایر حالات است^[۱۵]. قابلیت سرایت این ویروس بیشتر از ویروس آنفلوآنزای فصلی است و از این لحاظ قابل مقایسه با حداقل تخمین زده شده در جهانگیری سال ۱۹۱۹ میباشد^[۱۳].

لازم به تاکید است که انسان مخزن اصلی آنفلوآنزای انسانی است ولی با این وجود، پستاندارانی نظیر خوک و پرندگانی نظیر اردک ممکن است به عنوان مخازن زیرگروه‌های ویروسی جدید برای انسان، مطرح و در اثر ترتیب مجدد ژنتیک، نوعی ساب تایپ انسانی ظاهر شود. ساب تایپ‌های جدید یک ویروس آنفلوآنزای بیماریزا با آنتی‌ژن‌های سطحی جدید خود جهانگیری بیماری را در افرادی که فاقد ایمنی نسبت به آن‌ها هستند آغاز می‌نمایند. این ویروس از طریق هوا و نیز از طریق تماس مستقیم انتقال می‌یابد. ویروس پرندگان علاوه بر این راه‌ها ممکن است از طریق تماس با فضولات آلوده پرندگان و اشیاء آلوده به این فضولات نیز انتقال یابد^[۱۹].

ویروس آنفلوآنزای فصلی بلافاصله قبل از شروع علائم بالینی در ترشحات تنفسی یافت می‌شود و به مدت ۴۸-۲۴ ساعت با غلظت بالایی ادامه می‌یابد و سپس به سرعت از غلظت آن کاسته می‌شود و حداکثر به مدت ۱۰-۵ روز و نه بیشتر، دفع می‌گردد. ولی همانطور که قبلاً نیز اشاره شد در کودکان و بویژه در زمینه نقص ایمنی به دلیل عدم وجود مصونیت، عیار بالایی از ویروس به مدت طولانی‌تری دفع می‌شود^[۲۳].

ج - پیشگیری و کنترل آنفلوآنزا

پیشگیری سطح اول (اولیه) به منظور حفظ سلامتی افراد سالم در تاریخ ۲۷ ماه می ۲۰۰۹ سازمان جهانی بهداشت اقدام به برگزاری یک مشاوره تکنیکی با شرکت مسئولین بهداشت عمومی شش کشور جهان نمود. هدف از این تلکنفرانس، تبادل تجربیات مرتبط با جهانگیری آنفلوآنزای A(H1N1) بوده و علاوه بر مسئولین بهداشتی، کارشناسان امور حقوقی، اخلاقی، پیشگیری و کنترل بیماریها، ساماندهی گردهم‌آیی‌های بزرگ و شرایط اضطراری نیز شرکت داشته‌اند.

تصمیم‌گیری در مورد واکسن مرتبط با ویروس پاندمی H1N1 در ژنو تشکیل داد. در این جلسه وضعیت فعلی جهانگیری، وضعیت تولید فعلی واکسن آنفلوآنزای فصلی و توانایی تولید واکسن (H1N1) مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت.

در این جلسه سه هدف مختلف به منظور اجرا در کشورهای مختلف تعیین شد

- حفاظت از شالوده نظام بهداشتی کشور

- کاهش مرگ و میر

- کاهش انتشار ویروس پاندمی در بین جوامع

کشورها بایستی به گونه‌ای از واکسن‌های مربوطه استفاده کنند که بتوانند به اهداف سه گانه مورد اشاره دست یابند

هرچند جهانگیری آنفلوآنزا در حال حاضر از شدت متوسطی برخوردار است و اغلب موارد بیماری بدون عارضه و خودمحدودشونده می‌باشد ولی بعضی از گروه‌ها نظیر خانم‌های باردار، مبتلایان به آسم و سایر بیماری‌های مزمن و چاقی مفرط، زمینه‌ساز شدت بیماری و مرگ ناشی از آن بوده است.

از آنجا که انتشار جهانگیری، غیرقابل توقف است به منظور کنترل همه‌گیری‌های ذریبط، تمامی کشورها نیاز به واکسن دارند و لذا گروه کارشناسان بر این واقعیت که لازم است واکسن به شکل عادلانه‌ای بین کلیه کشورها توزیع شود تاکید نمودند و در مجموع توصیه‌های زیر را به ریاست سازمان جهانی بهداشت ارائه دادند:

اولویت بندی واکسیناسیون آنفلوآنزای جدید، طبق نظر کارشناسان سازمان جهانی بهداشت:

کلیه کشورها لازم است به عنوان اولویت اول، کلیه کارکنان بهداشتی خود را واکسینه کنند تا شالوده اساسی نظام بهداشتی آنان بتوانند در مقابل امواج همه‌گیری بیماری مقاومت نمایند. ولی از آنجا که محموله‌های اولیه واکسن تولیدی برای نیاز فعلی کافی نمی‌باشد اجبارا باید با اولویت‌بندی و به صورت مرحله به مرحله، واکسیناسیون را به مورد اجرا گذاشت و به ترتیب اولویت تعیین شده ذیل، گروه‌های خاصی را واکسینه کرد.

۱ - خانم‌های باردار،

۲ - افراد بالاتر از شش‌ماهه مبتلا به بیماری‌های مزمن،

۳ - افراد سالم ۴۹-۱۵ ساله،

۴ - کودکان سالم،

۵ - بالغین سالم ۶۴-۵۰ ساله و

۶ - بالغین سالم ۶۵ ساله و بالاتر (اولویت آخر).

از آنجا که فنآوری‌های جدیدی به منظور تولید بعضی از واکسن‌های مرتبط با پاندمی، به کار برده شده است که هنوز فرصت ارزیابی سلامتی محصول تولید شده در برخی از گروه‌های جمعیتی خاص،

تعطیلی مدارس در مراحل اولیه طغیان باعث کاهش انتقال عفونت در مدارس میشود ولی تاثیر چشمگیری در کاهش انتقال عفونت در بین افراد جامعه ندارد. طی طغیان بیماری در مکزیک از بعضی از گروه‌های نظیر برگزاری مسابقه فوتبال جلوگیری به عمل آمده است.

توصیه‌های کمیته مشورتی سازمان جهانی بهداشت

در خصوص پاندمی آنفلوآنزای جدید:

- در صورتی که قرار است در خصوص تعطیلی مدارس یا ممنوعیت گروه‌های تصمیم‌گیری شود اولیای امور باید این سوال را مطرح کنند که اولاً چه مراحل قانونی باید طی شود و ثانیاً چه محدودیت‌های قانونی پیش خواهد آمد و سپس تصمیم لازم براساس قوانین جاری هر کشوری اتخاذ گردد. در اینگونه موارد باید محدودیت‌های مرتبط با مسائل اخلاقی، عقیدتی، فرهنگی و امثال اینها لحاظ گردد و علاوه برآن از هر تصمیمی که باعث انزوای اجتماعی، محدودیت مسافرت و حمل و نقل و تجارت و فعالیت‌های اقتصادی میشود، خودداری گردد.

- در صورتی که تصمیم داریم به منظور محدودسازی انتشار عفونت در مدارس، اقدام به تعطیلی نماییم، نباید به تعطیلی کامل اقدام نمود ولی تعطیلی کلاس‌ها برحسب مورد، امکان‌پذیر میباشد.

- استراتژی‌های مرتبط با بهداشت کارکنان باید بر حسب نوع مدرسه (مهد کودک، دبستان، راهنمایی، دبیرستان) طراحی شود.

- برقراری ارتباط موثر از اهمیت حیاتی برخوردار است. زیرا شرایط حاکم بر جهانگیری حالت سیال داشته و همه روزه دستخوش تغییراتی واقع میشود. مسئولین بهداشتی باید پیام‌های قاطع، سازنده، قابل فهم و عملی را به توده مردم و ارائه دهندگان خدمات بهداشتی، عرضه کنند. این پیام‌ها باید مردم را تشویق به آگاه بودن از خطرات بالقوه بیماری، رعایت مداوم موازین بهداشتی نظیر بهداشت دست‌ها، سرفه و عطسه بهداشتی و در صورت لزوم مراجعه به موقع به مراکز درمانی بنمایند [۳۵].

توصیه‌های سازمان جهانی بهداشت در خصوص

واکسن‌های H1N1 سال ۲۰۰۹

در تاریخ شانزدهم تیرماه ۱۳۸۸ کمیته مشورتی کارشناسان ایمنسازی، جلسه فوق‌العاده‌ای را به منظور بحث و گفتگو و

شیوع آنفلوآنزا یافت گردیده است و ویروس A(H1N1) سال ۲۰۰۹ که از ویروس H1N1 خوکی، مشتق شده و از نظر خواص آنتی ژنی، با ویروس H1N1 انسانی متفاوت می باشد در حال حاضر در بسیاری از نقاط جهان ویروس غالب را تشکیل میدهد^[۳۸] و علت استفاده از سه ویروس موجود در فرمولاسیون واکسن سال ۲۰۰۹-۱۰ و سالهای قبل از آن نیز بر همین اساس میباشد.

اولویت های واکسیناسیون علیه آنفلوآنزای فصلی طبق توصیه کارشناسان CDC در سال ۲۰۰۹

- ۱- واکسیناسیون سالانه کلیه کودکان ۶ ماهه تا ۱۸ ساله
 - ۲- واکسیناسیون کودکان ۶ ماهه تا چهار ساله (به عنوان اولویت خاص)
 - ۳- افرادی که دچار بیماریهای زمینه ای نظیر قلبی - عروقی باستثنای فشار خون بالا، بیماریهای مزمن ریوی و از جمله آسم، بیماریهای کلیوی، کبدی، نرولوژیک، اختلالات هماتولوژیک یا متابولیک و از جمله دیابت شیرین.
 - ۴- افرادی که دچار سرکوب دستگاه ایمنی هستند و از جمله مصرف کنندگان داروهای سرکوبگر ایمنی و مبتلایان به HIV/AIDS
 - ۵- کسانی که تحت درمان طولانی مدت با آسپیرین هستند و در معرض ابتلاء به سندروم ری می باشند
 - ۶- کسانی که در خانه سالمندان یا مراکز مراقبت سالخوردگان به سر می برند
 - ۷- کسانی که طی فصل شیوع آنفلوآنزا حامله خواهند بود
 - ۸- افراد ۵۰ ساله و بالاتر
 - ۹- کارکنان خدمات پزشکی - بهداشتی
 - ۱۰- اعضاء خانواده و کسانی که در منازل در خدمت افراد کمتر از ۵ ساله و پنجاه ساله و بالاتر هستند و بخصوص در تماس یافتگان با شیرخواران کمتر از ۶ ماهه.
 - ۱۱- اعضاء خانواده و کسانی که در تماس خانوادگی در خدمت کسانی هستند که به علت زمینه های خاص، در معرض ابتلاء به عوارض خطرناک آنفلوآنزا می باشند^[۳۸].
- در رابطه با واکسیناسیون آنفلوآنزای خوکی سال ۱۹۷۹ مواردی از سندرم گیلن باره گزارش گردیده و میزان بروز این سندروم، در حدود یک نفر در هر ۱۰۰۰۰۰ نفر واکسینه بوده است و گرچه این سندرم در رابطه با واکسیناسیون های سالهای اخیر دیده نشده ولی باید به دریافت کنندگان واکسن آنفلوآنزا گوشزد شود که در اثر تزریق این واکسن، امکان بروز آنفلوآنزا و عوارض آن و نیز سندروم گیلن باره وجود خواهد داشت. نوعی واکسن آنفلوآنزا از ویروس های متلاشی شده نیز ساخته شده است که نسبت به واکسن اصلی که از

فراهم نگردیده است لازم است کیفیت بعد از مصرف آنها بررسی شود. همچنین لازم است هرچه سریعتر به بررسی کارایی و سلامتی واکسن در کلیه کشورها پرداخته شود.

با توجه به کمبودهای قابل پیش بینی واکسن در سطح جهانی و نیاز به حفاظت در مقابل دریافت آنتی ژنی ویروس، کارشناسان توصیه کرده اند؛ سریعا به ارتقاء کیفیت سری های بعدی واکسن تولیدی پرداخته و از محصولاتی نظیر ادجوانتهای روغن در آب (oil-in-water adjuvant) و واکسن های زنده ضعیف شده آنفلوآنزا استفاده نمایند^[۳۶،۳۷].

رعایت بهداشت فردی و عمومی، بهداشت موسسات نگهداری کودکان، بیمارستان ها، هتل ها، سینماها، مساجد، زیارتگاه ها، کلیساها، کنیسه ها، دیرها، اتوبوس ها و ترن ها و سایر اماکن و وسایلی که سبب تجمع و ازدحام مردم می شود و بویژه کنگره سالانه جهانی حج (حج تمتع) و سمینارهای دایمی حج (حج عمره) و به هنگام اپیدمی ها در صورت امکان، جلوگیری از گردهم آبی مردم غیرایمن در زیر یک سقف و در فضاهای بسته، شیوه مناسبی است جهت کاهش سرعت و وسعت انتشار بیماری^[۱۹].

مصون سازی فعال، به وسیله "واکسن آنفلوآنزا" مهم ترین اقدام پیشگیری کننده آنفلوآنزای فصلی به حساب می آید. در حال حاضر شایع ترین ویروس های تغییر یافته جاری را در محیط کشت جنین جوجه تکثیر نموده پس از خنثی کردن آن ها اقدام به تهیه واکسن می نمایند. البته باید واکسن تهیه شده با سویه های جدید ویروس آنفلوآنزا تشابه آنتی ژنی داشته باشد و واکسنی که امسال تهیه می شود ممکن است چند سال بعد کارایی چندانی نداشته باشد.

واکسن های جدید را با سانتریفوژ کردن و کروماتوگرافی، خالص نموده و لذا واکنش های ناشی از آن را به حداقل رسانده اند. یک دوز واکسن مورد بحث در تمامی حالات به استثناء کودکان کافی می باشد و لذا کودکانی که قبلاً علیه آنفلوآنزا ایمونیزه نشده اند بایستی دو نوبت، از این واکسن به فاصله چهار هفته دریافت نمایند^[۱۸].

واکسن های توصیه شده سال های ۲۰۰۹-۱۰ (زمستان

۱۳۸۸) برای استفاده در نیمکره شمالی^(۳۷)

- A/Brisbane/59/2007 (H1N1)-like virus;
- A/Brisbane/10/2007 (H3N2)-like virus;
- B/Brisbane/60/2008-like virus.

از سال ۱۹۷۷ تا کنون ویروس های آنفلوآنزای A(H1N1) و A(H3N2) و آنفلوآنزای تایپ B در سطح جهان در جریان بوده و ویروس H1N2 که از ترکیب ژنتیک ویروس های انسانی H1N1 و H3N1 بوجود آمده است نیز در خلال این مدت گاهی در فصل

مورد گیلن باره با ۲۵ مورد مرگ ناشی از عوارض واکسن، حادث گردید.

در سال ۲۰۰۸ مشخص کرده است که تلقیح واکسن آنفلوآنزای خوکی سال ۱۹۷۶ نظیر واکسن سال ۱۹۹۱-۹۲ و ۲۰۰۵-۲۰۰۴ آنفلوآنزا به موش باعث تولید آنتی بادی ضد گانگلیوزید (anti-GM1) که مرتبط با ایجاد سندروم گیلن باره است میشود [۲۴].

نحوه حمل و نقل واکسن غیرفعال آنفلوآنزا

توصیه شده است این واکسن با بهره‌گیری از کانتینرهای عایق‌داری که در قسمت‌های پایین و بالای آن توده‌های یخ گذاشته می‌شود حمل گردد و از تماس واکسن با یخ جلوگیری به عمل آید.

نحوه نگهداری واکسن غیرفعال آنفلوآنزا

این واکسن باید در دمای ۲-۸ درجه سانتیگراد در داخل یخچال نگهداری شود و هرگز در دمای انجماد، قرار نگیرد. جهت وصول به این هدف لازم است واکسن غیرفعال آنفلوآنزا در وسط یخچال‌های معمولی گذاشته شود و از قرار دادن آن در قسمت‌هایی از یخچال که دمای پایین‌تری ایجاد می‌شود و از نگهداری آن در فریزر، خودداری گردد. همچنین توصیه شده است از گذاشتن واکسن در پشت یا نزدیکی درب یخچال که نوسانات حرارتی زیادی وجود دارد اجتناب شود و ضمن حصول اطمینان از سالم بودن ترمومتر، حداقل روزی یک‌بار دمای یخچال را بررسی نموده در محدوده ۲-۸ درجه سانتیگراد، تنظیم شود. ضمناً به منظور ثابت نگهداشتن دمای یخچال و جلوگیری از نوسانات دما به هنگام قطع برق، می‌توان ظروف پلاستیکی حاوی آب را داخل یخچال گذاشت.

نحوه نگهداری واکسن زنده آنفلوآنزای فصلی

این واکسن را می‌توان در فریزرهای مخصوصی که به طور مداوم، دمای منهای ۱۵ درجه سانتیگراد را تامین می‌نمایند نگهداری کرد. البته با توجه به این‌که فریزرهای فاقد برفک (frost-free) دما را در محدوده‌ای بالاتر از ۱۵- درجه سانتیگراد تامین می‌کند ممکن است به پایداری واکسن آسیب برساند و لذا از نگهداری واکسن زنده آنفلوآنزا در اینگونه فریزرها باید اجتناب نمود. واکسن مورد بحث را در صورت لزوم می‌توان به مدت حداکثر ۲۴ ساعت در دمای ۲-۸ درجه سانتیگراد یخچال‌های معمولی نیز نگهداری کرد [۲۲].

قابل ذکر است که براساس گزارش‌های موجود، هرچند پروفیلاکسی کوتاه مدت با داروهای ضد آنفلوآنزا در تماس یافتگان خانوادگی افراد مبتلا به آنفلوآنزا باعث کاهش بروز موارد ثانویه بیماری طی دوران

ویروس‌های کامل تهیه گردیده است عوارض کمتری دارد و مصرف آن در سنین کمتر از ۱۲ سالگی مناسب‌تر می‌باشد. ضمناً واکسن زنده ضعیف شده نیز تولید شده و در بعضی از کشورها مصرف می‌گردد (جدول ۱۱).

راه تزریق واکسن، بر حسب راهنمایی سازندگان آن، به صورت زیر جلدی یا عضلانی است. تزریق یک نوبت از واکسن کشته شده آنفلوآنزا برای اغلب بالغین، کافی به نظر می‌رسد ولی در کسانی که تماس قبلی با ویروس آنفلوآنزا نداشته‌اند نیز در موارد وقوع شیفت آنتی‌ژنی و نیز در کسانی که فقط یک‌بار با همان تایپ آنتی‌ژنیک واکسینه شده‌اند؛ نظیر کودکان کمتر از ۹ ساله، باید به تجویز ۲ نوبت واکسن، اقدام نمود و لذا جهت ایمنسازی اولیه لازم است واکسن را در ۲ دوز ۰/۵ میلی لیتری در شهریور ماه و آبان ماه تزریق نمود و سپس در پاییز هر سال نیز واکسیناسیون سالیانه را تکرار کرد. شایان ذکر است که سلول‌های مترشح آنتی‌بادی اختصاصی ضد ویروس آنفلوآنزا (ASC) را می‌توان به فاصله ۲ روز پس از واکسیناسیون آنفلوآنزا در خون محیطی و لوزه‌ها یافت نمود. این سلول‌ها در عرض یک هفته به حداکثر رسیده پس از قریب شش هفته کاملاً کاهش می‌یابند. البته سلول‌های ASC جاری، باعث تولید IgG، IgM و IgA ولی سلول‌های ASC موجود در لوزه‌ها عمدتاً موجب تولید IgM و IgA می‌گردند.

عوارض واکسن آنفلوآنزا

عوارض و اثرات سوء این واکسن، ناچیز و در ۲۵٪ موارد شامل اریتم موضعی و اندوراسیون، حالت کسالت و درد عضلانی بوده که حدود ۱-۲ روز به طول می‌انجامد ۲۰-۱٪ افراد به دنبال تزریق واکسن، دچار تب و علائم عمومی می‌گردند که ۱۲-۸ ساعت پس از تزریق، به حداکثر شدت خود می‌رسد. همچنین سندروم گیلن باره با فراوانی یک نفر در هر یک میلیون نفر واکسینه نیز گزارش شده است. از آنجا که آنفلوآنزای بدون عارضه، یک بیماری خود محدود شونده با میزان مرگ و میر کمی است لذا واکسیناسیون آنفلوآنزا در سنین کودکی به طور معمول توصیه نشده است. ضمناً در مواردی که به واکسیناسیون کودکان اقدام می‌شود توصیه شده است در سنین کمتر از ۱۲ سالگی به دلیل شایع بودن عوارض سیستمیک واکسن تهیه شده از پیکره کامل ویروس از این نوع واکسن استفاده نگردد [۲۳].

در سال ۱۹۷۶ حدود ۴۰ میلیون نفر را با واکسن A/NewJersey/1976/H1N1 علیه آنفلوآنزای با منشأ خوکی واکسینه کردند و سپس مشاهده نمودند که حدود ۵۰۰

- تجهیز بیمارستان‌ها و نگاهتگاه‌ها از نظر نیروی انسانی، دارو و امکانات لازم
- تجویز داروهای ضد ویروس آنفلوآنزا به کارکنان بیمارستان‌ها به منظور جلوگیری از بروز بیماری در آن‌ها.

اقداماتی که طی بروز حوادث و سوانحی نظیر سیل،

زلزله، جنگ و امثال آن باید انجام داد

- طی همه‌گیری‌های بیماری بایستی از تجمع افراد سالم و مشکوک یا مبتلا به آنفلوآنزا در زیر یک سقف جلوگیری نمود و طی همه‌گیری‌های بیماری به دنبال مرگ و میر افراد از برگزاری مجلس ترحیم در اماکن سرپوشیده با تهویه نامناسب باید اکیدا خودداری نمود
- در فواصل بین همه‌گیری‌ها و جهانگیری‌های آنفلوآنزا و هر بیماری عفونی دیگر لازم است در کلیه بیمارستان‌ها کمیته یا گروهی متشکل از متخصصین رشته‌های مختلف پزشکی، پرستاران، علوم آزمایشگاهی یا پاتولوژی بالینی و . . . تشکیل و با همکاری کمیته‌های کنترل عفونت، نیازهای نرم‌افزاری و سخت‌افزاری اعم از برنامه‌های عملیاتی و امداد رسانی و خدمت رسانی در شرایط بحران و نیروی انسانی و تجهیزات لازم را پیش بینی و با مساعدت مسئولین مربوطه مرتفع نموده به منظور کسب مهارت و آماده باش دائمی، حداقل سالی دو بار با انجام مانورهای عملیاتی، آمادگی خود را به معرض نمایش گذاشته کم و کاستی‌ها را جبران و بر توان اجرایی خود بیفزایند.

ویروس‌های آنفلوآنزای سایر موجودات که تا بحال

باعث ایجاد بیماری در انسان شده‌اند:

- ۱ - ویروس پرندگان A(H5N1) که تا کنون بیش از ۴۵۰ مورد انسانی با ۶۰٪ مرگ به بار آورده است
- ۲ - ویروس پرندگان A(H7N7) که در انسان باعث ایجاد کوئزونکتیویت گردیده است
- ۳ - ویروس پرندگان A(H7N2) که باعث ایجاد عفونت دستگاه تنفس تحتانی و کوئزونکتیویت گردیده است
- ۴ - ویروس پرندگان A(H9N2) که باعث ایجاد بیماری شبه آنفلوآنزای بدون عارضه شده است
- ۵ - ویروس پرندگان A(H7N3) که باعث ایجاد کوئزونکتیویت شده است

مصرف دارو گردیده است ولی در بسیاری از مواردی که بیماران تماس یافتگان با آنان تحت پوشش آمانتادین یا ریمانتادین بوده‌اند سویه‌های مقاوم به این داروها ظاهر شده و انتقال یافته است درحالیکه این پدیده در کسانی که دو داروی دیگر یعنی Oseltamivir و Zanamivir را دریافت کرده‌اند به نحو شایعی گزارش نشده است. لازم به تاکید است که بعضی از منابع معتبر پزشکی، کمپروویلاکسی با آمانتادین و ریمانتادین را به دلیل بروز مقاومت سریع، جایز ندانسته و مصرف Oseltamivir و Zanamivir را توصیه نموده‌اند. ضمناً دوز درمانی Oseltamivir به مقدار ۷۵ میلی‌گرم ۱۲/ ساعت و دوز پیشگیرنده آن ۷۵ میلی‌گرم در روز در بزرگسالان تعیین گردیده است [۱۹].

پیشگیری سطح دوم (ثانویه) به منظور بازگرداندن

سلامتی و جلوگیری از بروز عوارض

- تشخیص زودرس (اپیدمیولوژیک، کشت ویروس، کشف آنتی‌ژن، سایر روش‌ها)
- درمان به موقع عفونت ویروسی با داروهای ضد ویروس آنفلوآنزا (طبق برنامه کشوری)
- درمان عفونت‌های باکتریال همزمان با آنتی‌بیوتیک‌های مناسب
- ایزولاسیون‌ها و مراقبت‌های بهداشتی لازم
- بیماران را بایستی در منزل یا بیمارستان ایزوله نموده از تماس‌های غیرضروری با آن‌ها خودداری شود.

پیشگیری سطح سوم (ثالثیه)، به منظور جلوگیری از

پیشرفت عوارض و زمینگیر شدن بیمار

- معمولاً عارضه پایداری ایجاد نمی‌کند.

سایر اقدامات کنترلی

اقداماتی که طی طغیان‌ها، همه‌گیری‌ها و پاندمی‌های

بیماری باید انجام داد

- ارتقاء آگاهی‌های بهداشتی مردم از طریق وسایل ارتباط جمعی، تربیون‌های نماز جمعه و جماعات، رابطین بهداشت، نهضت سوادآموزی، فیلم‌ها، سریال‌ها، میان‌پرده‌ها . . .
- واکسیناسیون گروه‌های در معرض خطر و از جمله، پرسنل بهداشتی - درمانی غیرواکسینه

توصیه اکید کارشناسان سازمان جهانی بهداشت اینست که در مناطقی که عفونت ناشی از ویروس جدید در سطح وسیعی گسترش یافته است زنان باردار و پزشکان آنها باید به علائم شبه آنفلوآنزا کاملاً توجه داشته باشند تا در صورت بروز بتوانند اقدامات لازم را انجام دهند.^[۳۹]

یادآوری اصل عقیدتی «قاعده لاضرر (لاضرر و لاضرار فی الاسلام = ضرر رساندن و ضرر دیدن در اسلام جایگاهی ندارد» و اعلام اینکه اگر افراد بیمار در اماکن پرزدحام، در بین افراد سالم جامعه ظاهر شوند سلامتی آنها را به خطر می‌اندازند و در واقع عمداً موجب ضرر و زیان آنها میشوند و افراد سالم نیز اگر بدون رعایت موازین بهداشتی در تماس با بیماران قرار گیرند موجبات آسیب‌رسانی به خود را فراهم می‌کنند در بین افراد جامعه خداجوی، از تاثیر والائی برخوردار میباشد.

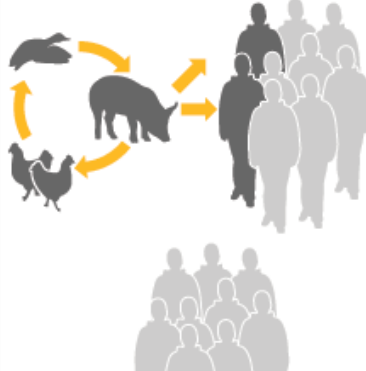
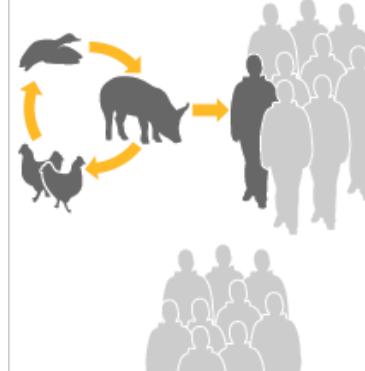
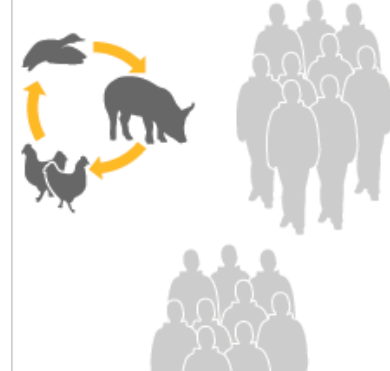
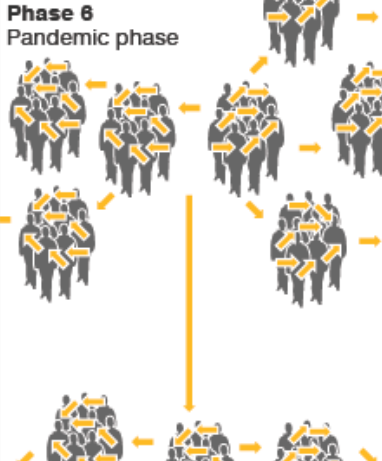
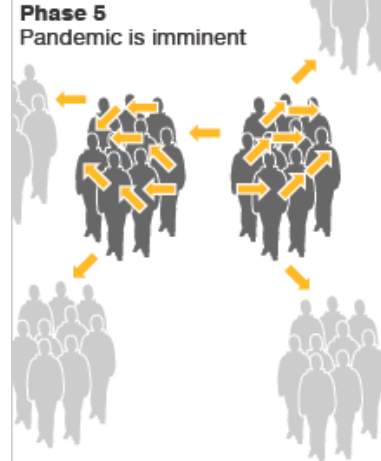
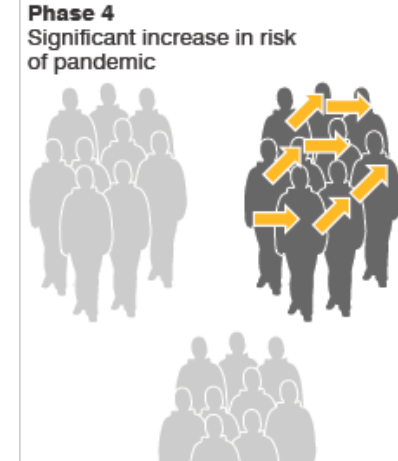
۶- ویروس خوکی A(H1N1) و A(H1N2) و A(H3N2) کدامیک از این ویروسها عامل دومین جهانگیری قرن بیست و یکم میلادی خواهد بود؟

توصیه های مهم

علائم هشداردهنده پیش‌آگهی وخیم بیماری

- ۱ - کوتاه شدن دامنه تنفس در حالت استراحت یا فعالیت
- ۲ - مشکل شدن دم و بازدم
- ۳ - تغییر رنگ مخاطها و گرایش به کبودی (turning blue)
- ۴ - خلط خونی یا رنگی
- ۵ - درد قفسه سینه
- ۶ - تغییر وضعیت خلق و خو
- ۷ - تب شدیدی که بیش از سه روز ادامه یابد
- ۸ - کاهش فشار خون
- ۹ - این علائم در کودکان، شامل تنفس سریع یا مشکل، کاهش هوشیاری، اشکال در برخاستن، عدم تمایل یا کاهش تمایل به بازی کردن.^[۳۹]

جدول ۱ - فازهای ششگانه جهانی آنفلوآنزا [۹]

<p>Phase 3</p> 	<p>Phase 2 Potential pandemic threat</p> 	<p>Phase 1</p>
<p>فاز ۳ - ویروس جدید وارد بدن انسان شده و بیماریزا واقع گردیده ولی هنوز آنقدر تغییر نیافته که از انسان به انسان نیز منتقل شود</p>	<p>فاز ۲ - یکی از ویروسهای موجود در بدن خوک یا پرندگان، دستخوش تغییراتی واقع شده و سلامت انسان را نیز تهدید میکند</p>	<p>فاز ۱ - ویروسهای آنفلوآنزا در بدن حیوانات مخزن، سیر طبیعی خود را طی میکنند و سلامت انسان را تهدید نمیکنند</p>
<p>Phase 6 Pandemic phase</p> 	<p>Phase 5 Pandemic is imminent</p> 	<p>Phase 4 Significant increase in risk of pandemic</p>
<p>فاز ۶ - ویروس جدید به سرعت و در سطح گسترده‌ای در تمام نقاط جهان منتشر میشود و معمولاً عده کثیری را مبتلا میکند</p>	<p>فاز ۵ - ویروس جدید در سطح وسیعتری در جوامع انسانی و حداقل در سطح دو کشور از مناطق مختلف WHO منتشر میشود</p>	<p>فاز ۴ - ویروس جدید با بدن انسان کاملاً تطابق یافته و به آسانی ولی در سطح محدودی از انسانها به یکدیگر منتقل میشود</p>

جدول شماره ۲: موارد قطعی آنفلوآنزای پرندگان H5N1 در انسان، سالهای ۸۸-۱۳۷۶^(۱۴)

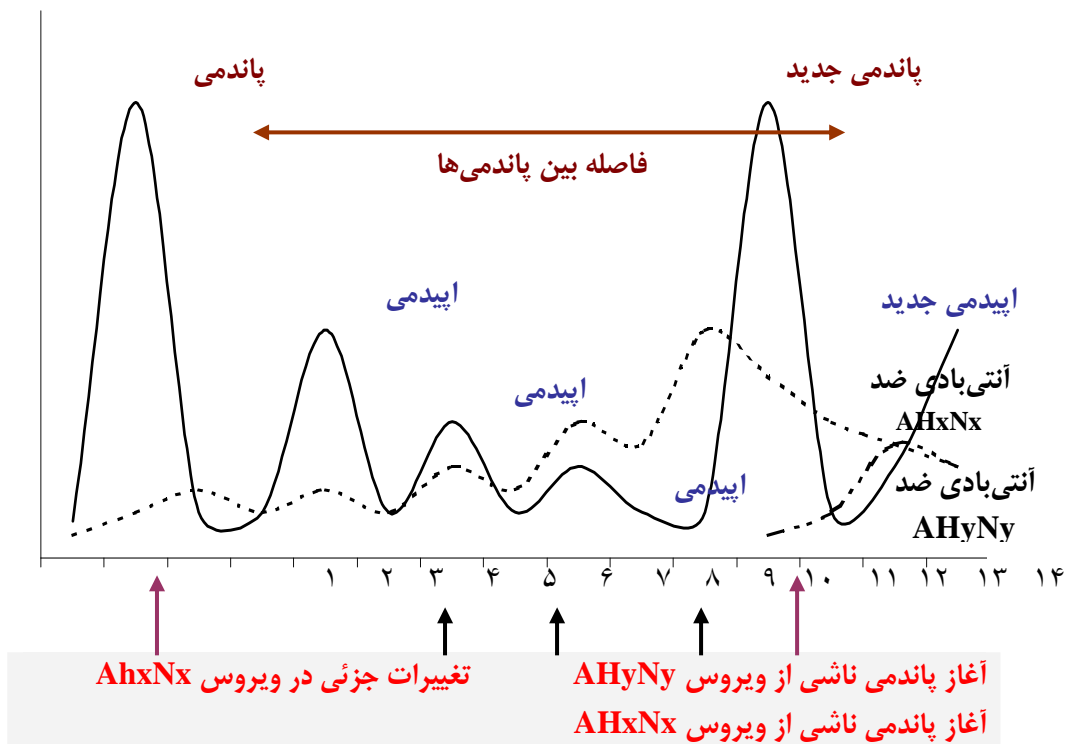
نام کشور	سال ۲۰۰۳		سال ۲۰۰۴		سال ۲۰۰۵		سال ۲۰۰۶		سال ۲۰۰۷		سال ۲۰۰۸		سال ۲۰۰۹		کلیه موارد	
	بیماری	مرگ	بیماری	مرگ	بیماری	مرگ	بیماری	مرگ	بیماری	مرگ	بیماری	مرگ	بیماری	مرگ	بیماری	مرگ
اندونزی	۰	۰	۰	۰	۲۰	۲۴	۳۷	۴۲	۴۵	۵۵	۱۳	۲۰	۰	۰	۱۴۱	۱۱۵
ویتنام	۳	۳	۲۰	۲۹	۵	۸	۱۹	۶۱	۲۰	۲۹	۳	۳	۴	۴	۱۱۱	۵۶
مصر	۰	۰	۰	۰	۴	۸	۹	۲۵	۱۰	۱۸	۰	۰	۴	۳۰	۸۳	۲۷
چین	۰	۱	۰	۰	۴	۴	۳	۵	۸	۱۳	۵	۸	۴	۷	۳۸	۲۵
تایلند	۰	۰	۱۲	۱۷	۲	۵	۳	۳	۲	۵	۱۲	۱۷	۰	۰	۲۵	۱۷
ترکیه	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴	۱۲	۰	۰	۰	۰	۱۲	۴
آذربایجان	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵	۸	۰	۰	۰	۰	۸	۵
کامبوج	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۲	۲	۲	۴	۴	۰	۰	۸	۷
عراق	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۳	۰	۰	۰	۰	۰	۳	۲
پاکستان	۰	۰	۰	۰	۱	۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳	۱
لائوس	۰	۰	۰	۰	۲	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۲
بنگلادش	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
جیبوتی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
میانمار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
نیجریه	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱
جمع	۴	۴	۴۶	۳۲	۹۸	۴۳	۱۱۵	۷۹	۸۸	۵۹	۴۴	۳۳	۴۱	۱۲	۴۳۸	۲۶۲
جمع کل موارد در صورتی که ۱۸ مورد بیماری انسانی و ۶ مورد مرگ ناشی از آن به موارد فوق، افزوده شود																
	۴	۴	۴۶	۳۲	۹۸	۴۳	۱۱۵	۷۹	۸۸	۵۹	۴۴	۳۳	۴۱	۱۲	۴۵۶	۲۶۸

جدول شماره ۳: مقایسه پیش‌بینی‌ها و واقعیت‌های مرتبط با پاندمی جدید آنفلوآنزا

واقعیتهای سال ۲۰۰۹	پیش‌بینی‌های سال ۲۰۰۳ ^(۳)
ویروس A(H1N1) جدید موسوم به ویروس آنفلوآنزای خوکی، در قاره آمریکا ظهور نمود ^(۲۰)	ویروس پاندمی جدید نیز همچون پاندمیهای قبلی ممکن است در منطقه جنوب شرقی آسیا ظهور کند
ژنوم ویروس جدید، ترکیبی از ویروس آنفلوآنزای پرندگان، آنفلوآنزای خوکی و آنفلوآنزای انسانی است ^(۱۵)	ویروالانس خود را از ویروس A(H5N1) پرندگان، کسب خواهند نمود.
همانگونه که پیش‌بینی کرده‌اند پاندمی جدید در سایه شهرنشینی و افزایش میزان و سرعت جابجایی انسانها و سایر نمودهای جهانی شدن، با سرعتی بیش از پاندمی‌های مشابه، منتشر شده است ^(۴)	با وقوع تغییرات ژنتیک و بازترتیبی لازم، و دریافت قابلیت سرایت از انسان به انسان از یکی از ویروس‌های انسانی، به سرعت در سراسر جهان، منتشر و چندین موج همه‌گیری حادث میگردد
با گذشت حدود چهار ماه فقط حدود یکصد هزار نفر دچار این بیماری شده‌اند که رقم بسیار پایینی است و هنوز موج‌های بعدی نیز به وقوع نپیوسته است ^(۱۶)	عده کثیری از مردم جهان در سنین مختلف دچار بیماری خواهند شد
با توجه به حدت پایین ویروس H1N1 و در دسترس بودن دارو و تجهیزات لازم مشکلات اجتماعی - اقتصادی مهمی برای هیچیک از کشورها به وجود نیامده است	شالوده فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی در بسیاری از کشورها از هم خواهد گسیخت
تاکنون کمترین میزان مرگ ممکن (کمتر از نیم درصد) در گروه‌های سنی مختلف رخ داده است ^(۱۶)	بعضی از گروه‌های سنی، متحمل میزان مرگ بالایی خواهند شد
پیش‌بینی کاملا واقع‌بینانه‌ای است و لذا با توجه به تماس قبلی سالمندان با ویروسهای پاندمی ۱۹۱۸، ۱۹۷۶ و . . . میزان موارد و مخاطرات ناشی از بیماری جدید در سالمندان، به مراتب کمتر از سایر سنین است	وسعت گرفتاری سالمندان، بستگی به تماس قبلی آنان با ویروس‌های آنفلوآنزای مشابه ویروس پاندمی دارد.
با توجه به حدت پایین ویروس H1N1 و دارو و تجهیزات لازم نه تنها کشورهای صنعتی پیشرفته بلکه سایر کشورها نیز به خوبی از عهده ساماندهی آن برآمده‌اند	عمق فاجعه به قدری زیاد خواهد بود که حتی کشورهای توسعه‌یافته، قادر به رفع نیازهای فوری سیستم بهداشتی - درمانی نخواهند بود
خوشبختانه تا کنون چنین اتفاق شومی رخ نداده است	یک‌سوم کلیه نیروها کارایی خود را از دست میدهند
این واقعی‌ترین پیش‌گویی است. و لذا با توجه به پایین بودن ویروالانس و مقاومت نسبی بعضی از گروه‌های سنی و بویژه افراد ۶۰ ساله و بالاتر، پاندمی فعلی به سبکترین و خفیف‌ترین شکل ممکن، حادث گردیده است	آنچه که تعیین کننده واقعی خواهد بود عبارت است از: ویروالانس و قابلیت سرایت ویروس پاندمی و میزان حساسیت جامعه جهانی در مقابل ویروس جدید

جدول شماره ۴: ارتباط ساب تایپ‌های مختلف ویروس آنفلوآنزای تایپ A با پاندمی این بیماری

شدت	نامگذاری	سال وقوع
شدید	H3N2	۱۸۸۹
متوسط	H3N8	۱۹۰۱
شدید	H1N1	۱۹۱۸
شدید	H2N2	۱۹۵۷
متوسط	H3N2	۱۹۶۸
خفیف	H1N1	۱۹۷۷

نمودار ۱ - مکانیسم روند همه‌گیری و جهانگیری آنفلوانزا براساس دریافت و شیفت آنتی‌ژنی

جدول شماره ۵: مقایسه برخی از علایم بالینی آنفلوانزای کلاسیک و سرماخوردگی (۲۲)		
سرماخوردگی	آنفلوانزا	علایم و نشانه‌ها
تدریجی	ناگهانی	نحوه شروع
خفیف و ناشایع	شدید و شایع	تب
ناشایع	شدید و شایع	درد عضلانی و مفصلی
ناشایع	شایع	بی‌اشتهایی
خفیف و ناشایع	شدید و شایع	سردرد
خفیف تا متوسط	شدید و شایع	سرفه خشک
نادرتر، خفیف‌تر و کوتاه مدت	شایعتر با تداوم ۲-۳ هفته‌ای	خستگی و ضعف
خفیف تا متوسط	شدید و شایع	احساس ناراحتی در قفسه سینه
شایع	ناشایع	گرفتگی بینی، عطسه، گلودرد
ناشایع	در آنفلوانزای جدید، شایع	تظاهرات گوارشی

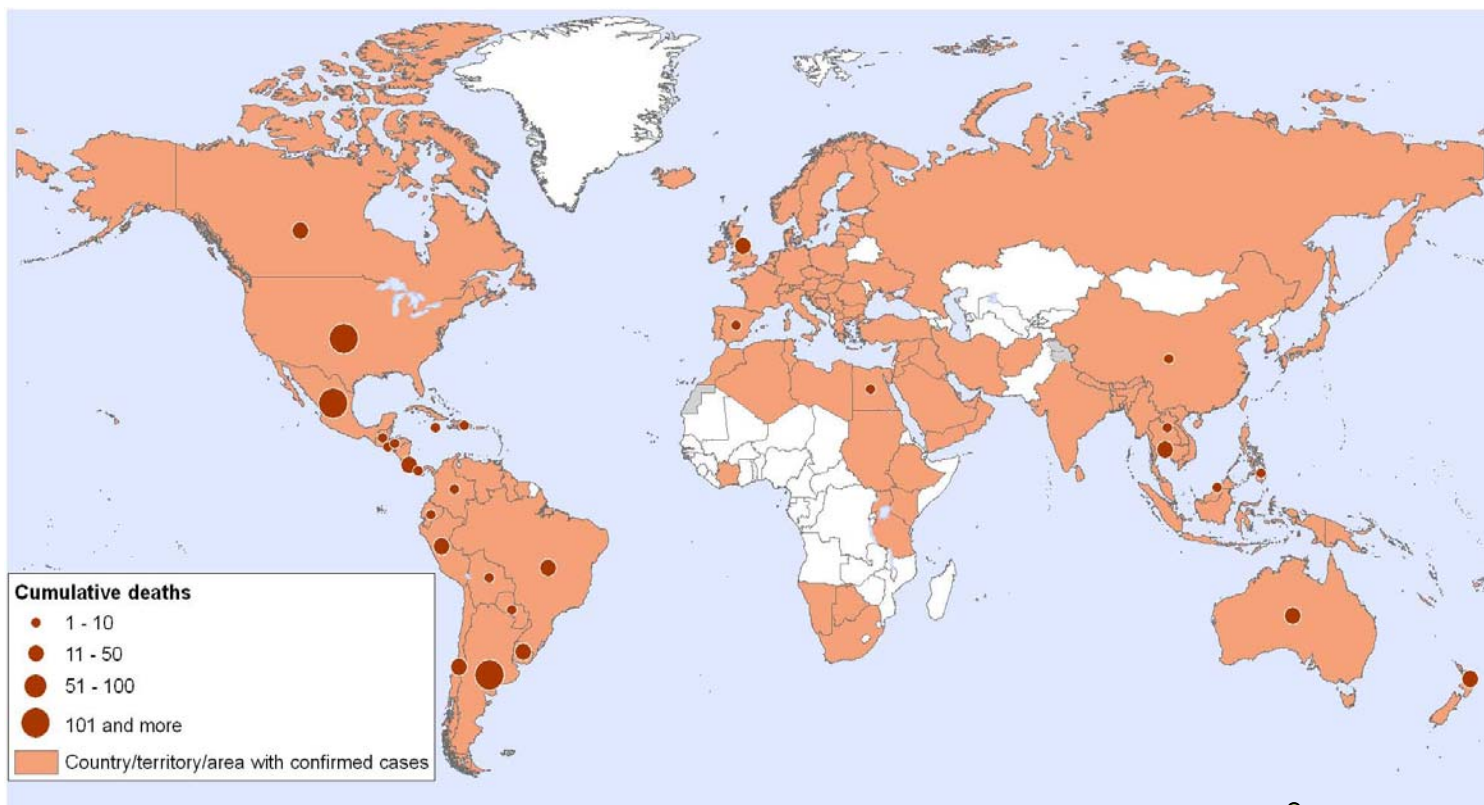
جدول شماره ۶: نحوه مدیریت مبتلایان به آنفلوآنزای A(H1N1) سال ۲۰۰۹، سرپایی و بستری			
موارد	طبقه بندی بیماران و خدمات متناسب با آن		
	خدمات سرپایی	خدمات حین بستری در بیمارستان	
مشکوک و محتمل	بیماران با وضعیت Stable بدون عوارض ریوی یا بیماری های مزمن ریوی باستثنای گروه پُرخطر (توضیح الف)	توصیه های عمومی، استفاده از ماسک جراحی، ایزولاسیون خانگی، درمان علامتی، پیگیری بالینی توسط گروه خدمات اولیه، مشاوره مجدد در صورت وقوع علائم هشداردهنده (توضیح ب)، شروع داروهای ضد ویروسی براساس برنامه کشوری	اندیکاسیون های بستری: بیمارانی که دچار اختلال فعالیت ریوی و یا عوارض حاد در زمینه بیماری های مزمن ریوی هستند و یا جزو گروه پُرخطر (توضیح الف) طبقه بندی میشوند و امکان خدمت رسانی به آنها از طریق گروه خدمات اولیه وجود ندارد
قطعی	بیماران Stable بدون عوارض ریوی یا بیماری های مزمن دیگر به استثنای بیماران پُرخطر	توصیه های عمومی، استفاده از ماسک جراحی، ایزولاسیون خانگی، درمان علامتی. پیگیری بالینی توسط گروهی که برای اینگونه خدمات گماشته شده اند، درمان با داروهای ضد ویروسی براساس ضوابط بالینی	بیمارانی که دچار اختلال فعالیت ریوی و یا عوارض حاد در زمینه بیماری های مزمن ریوی هستند و یا جزو گروه در معرض خطر طبقه بندی میشوند و امکان خدمت رسانی به آنها از طریق گروه خدمات اولیه وجود ندارد

الف - منظور از بیمار پُرخطر (High risk): نقایص ایمنی، فیروز کیستیک، دیسپلازی برونکوپولمونی، بیماری های مادرزادی پیچیده قلبی، بیماری های ریوی مزمن، نارسایی مزمن کلیوی ب - ارجاع به بیمارستان: در صورت وجود دزدیدراتاسیون، مشکل واضح تنفسی، درد شکم، خلط چرکی، استفراغ مداوم، تغییرات عصبی، وجود هریک از ضوابط بستری شدن در بیمارستان (بند الف).

جدول شماره ۷: الف) راهنمای نحوه تجویز داروهای ضد ویروسی به بیماران مبتلا به آنفلوآنزای جدید		
کودکان	بالغین	داروی ضد ویروس
طبق توصیه CDC در کودکان کمتر از یکساله زمانی باید از Oseltamivir استفاده شود که فواید آن بیشتر از عوارض و خطرات احتمالی دارو باشد. سن کمتر از سه ماه: ۱۲ میلیگرم / ۱۲ ساعت سن ۳-۵ ماه: ۲۰ میلیگرم / ۱۲ ساعت سن ۶-۱۱ ماه: ۲۵ میلیگرم / ۱۲ ساعت در کودکان کمتر از ۱۳ ساله: وزن کمتر از ۱۵ کیلوگرم: ۳۰ میلیگرم / ۱۲ ساعت وزن ۱۵-۲۳ کیلوگرم: ۴۵ میلیگرم / ۱۲ ساعت وزن ۲۳-۴۰ کیلوگرم: ۶۰ میلیگرم / ۱۲ ساعت وزن بیش از ۴۰ کیلوگرم: ۷۵ میلیگرم / ۱۲ ساعت	۷۵ میلیگرم / ۱۲ ساعت / ۵ روز	Oseltamivir
		هر چند بهترین زمان تجویز Oseltamivir در ۴۸ ساعت اول شروع علائم آنفلوآنزا است ولی در هر زمان دیگری که تجویز شود نیز ممکن است تا حدودی موثر واقع شود (۳۹)
دو استنشاق ۵ میلیگرمی، جمعاً ۱۰ میلیگرم دو بار در روز (در سن ۷ سالگی و بالاتر)	دو استنشاق ۵ میلیگرمی، کلاً ۱۰ میلیگرم دو بار در روز	Zanamivir

جدول شماره ۷: ب) نحوه تجویز داروهای ضدویروسی به عنوان درمان و پیشگیری ^(۳۶)			
پیشگیری دارویی	درمان	گروه‌های سنی	
Oseltamivir			
75-mg once per day	75-mg twice per day for 5 days	بالغین	
30 mg once per day	60 mg per day divided into 2 doses	15 kg or less	کودکان ≥ 12 ماه
45 mg once per day	90 mg per day divided into 2 doses	16-23 kg	
60 mg once per day	120 mg per day divided into 2 doses	24-40 kg	
75 mg once per day	150 mg per day divided into 2 doses	>40 kg	
Zanamivir			
Two 5-mg inhalations (10 mg total) once per day	Two 5-mg inhalations (10 mg total) twice per day	بالغین	
Two 5-mg inhalations (10 mg total) once per day (age, 5 years or older)	Two 5-mg inhalations (10 mg total) twice per day (age, 7 years or older)	کودکان	

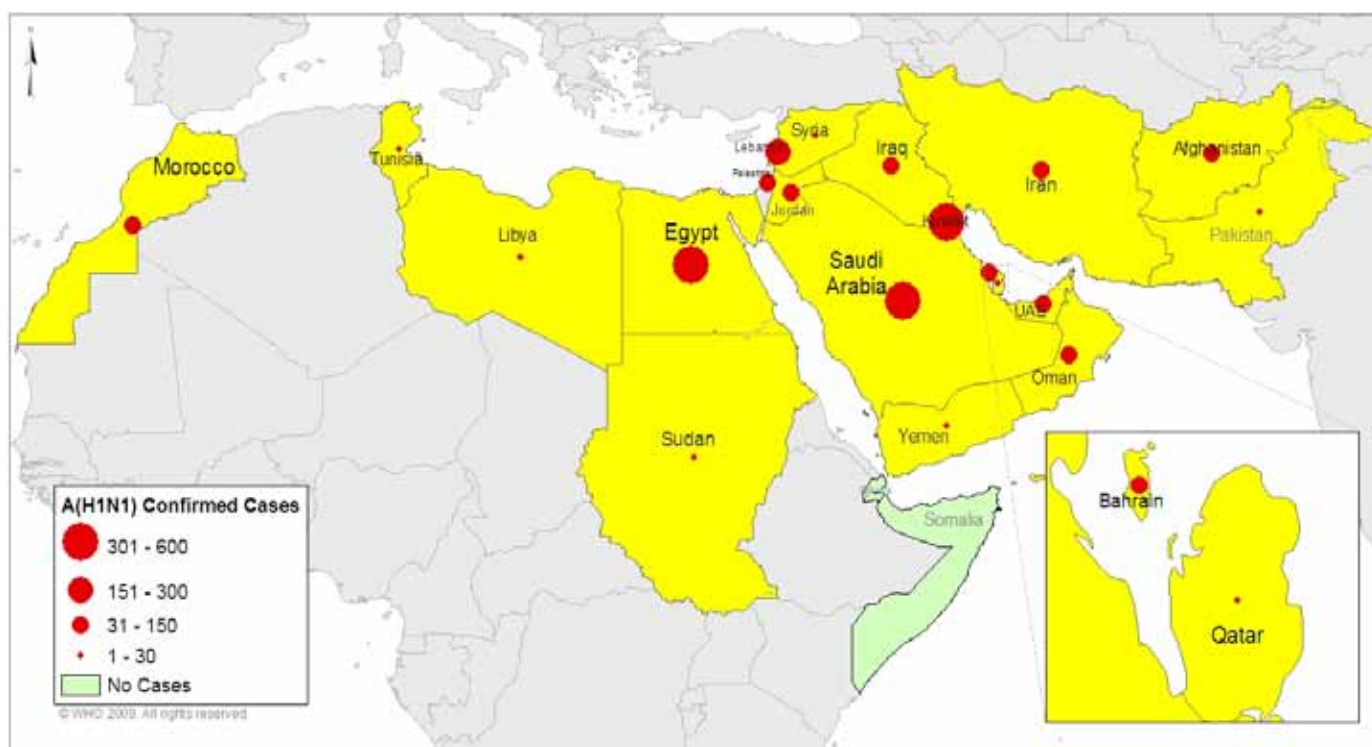
جدول شماره ۸: موارد قطعی آنفلوانزای A(H1N1) سال ۲۰۰۹ در مناطق تحت پوشش سازمان جهانی بهداشت تا ۱۳۸۸/۵/۲۲ ^(۳۹)		
سرماخوردگی	آنفلوانزا	علائم و نشانه‌ها
موارد مرگ	بیماری	مناطق تحت پوشش سازمان جهانی بهداشت
۱۵۷۹	۱۰۵۸۸۲	منطقه آمریکا
۵۳	۳۲۰۰۰	منطقه اروپا
۵۰	۲۷۱۱۱	منطقه غرب اقیانوس آرام
۱۰۶	۱۳۱۷۲	منطقه جنوب شرقی آسیا
۸	۲۵۳۲	منطقه شرق مدیترانه
۳	۱۴۶۹	منطقه آفریقا
۱۷۹۹	۱۸۲۱۶۶	کل موارد قطعی بیماری

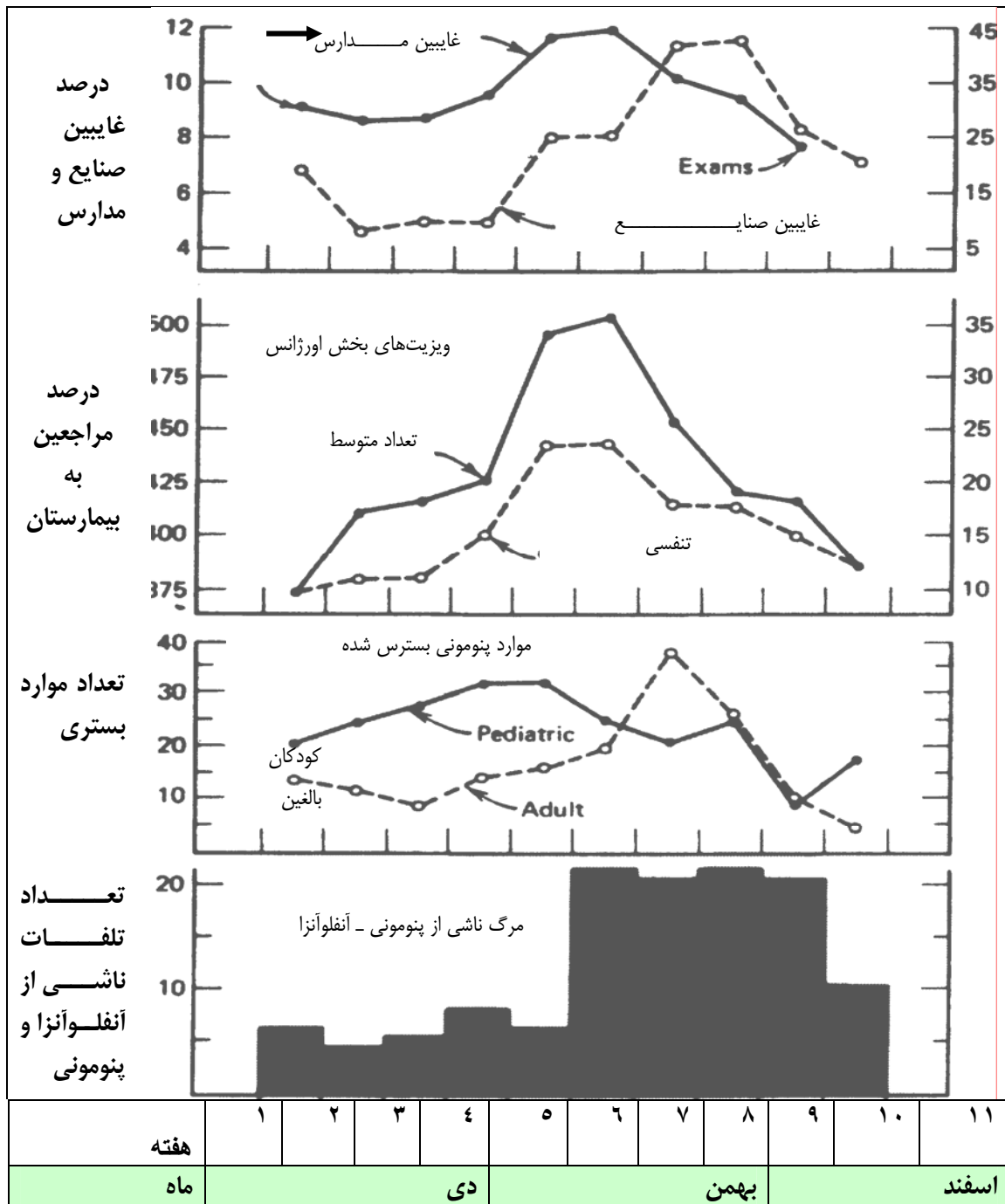
نقشه ۱ - انتشار جغرافیایی موارد قطعی آنفلوآنزای A(H1N1) سال ۲۰۰۹ (تا پایان مردادماه ۸۸)

جدول شماره ۹: موارد تایید شده آنفلوآنزای جدید در منطقه شرق مدیترانه تا ۱۳۸۸/۵/۳۱ (۳۰)		
کشور	بیماری	مرگ
عربستان سعودی	۵۹۵	۴
کویت	۵۶۰	۰
مصر	۵۰۹	۱
لبنان	۳۵۲	۱
ایران	۲۳۸	۰
اردون	۱۳۸	۰
عمان	۱۲۳	۰
فلسطین	۱۱۶	۱
الجزایر	۱۰۹	۰
عراق	۹۶	۱
بحرین	۸۳	۰

۰	۷۹	امارات
۰	۳۲	افغانستان
۱	۲۳	قطر
۰	۱۹	تونس
۰	۱۸	لیبی
۱	۱۷	یمن
۰	۱۷	سوریه
۰	۲	سودان
۰	۲	پاکستان
۱۰	۳۱۲۸	جمع

نقشه ۲ - انتشار جغرافیایی پاندمی آنفلوانزای سال ۲۰۰۹ در منطقه شرق مدیترانه

نمودار ۲ - روند همه‌گیری آنفلوآنزا در هوستون، سال ۱۹۷۶ ب - روند جهانی آنفلوآنزا

جدول شماره ۱۰: توزیع سنی بیماران مبتلا به آنفلوآنزای جدید در بهار ۱۳۸۸ در مکزیک (۵۳۳۷ مورد قطعی) (۳۲)			
محدوده سنی	بیماران (درصد)	میزان بروز (در ۱۰۰۰۰۰)	میزان مرگ (درصد)
۰-۴	۱۳/۲	۷/۲۶	۵/۲
۵-۱۵	۲۸/۷	۷/۱۱	۷/۲
۱۵-۲۹	۳۲/۳	۵/۸۳	۲۶/۸
۳۰-۵۹	۲۳/۷	۳/۲۶	۵۵/۷
=> ۶۰	۲/۱	۱/۲۳	۵/۲
نامشخص	--	--	--
جمع	%۱۰۰	۴/۹۶	۱۰۰

جدول شماره ۱۱: مقایسه برخی از ویژگی‌های واکسن‌های آنفلوآنزای فصلی (۱۸)		
ویژگی‌ها	واکسن زنده ضعیف شده (LAIV)	واکسن کشته شده
راه مصرف	افشانه داخل بینی	تزریق داخل عضله
نوع واکسن	ویروس زنده	ویروس کشته شده
تعداد ویروس موجود در واکسن	۳ (۲ تایپ آنفلوآنزای A و ۱ تایپ B)	۳ (۲ تایپ آنفلوآنزای A و ۱ تایپ B)
فواصل تجدید تولید واکسن جدید	سالانه	سالانه
فواصل تجویز	سالانه	سالانه
مناسب بودن واکسن برای تجویز به کودکان و بالغینی که در معرض خطر ابتلاء به عوارض خطیر آنفلوآنزا هستند	خیر	آری
مناسب بودن واکسن برای تجویز به اعضای خانواده افرادی که در معرض ابتلاء به عوارض خطیر آنفلوآنزا هستند	خیر (ترجیحا از واکسن غیرفعال استفاده می‌شود)	آری
امکان تجویز همزمان با سایر واکسن‌ها	آری (در مورد محدودیت‌های احتمالی، اطلاعاتی در دست نیست)	آری
در صورت محدودیت مصرف همزمان با سایر واکسن‌های زنده، مناسب بودن فاصله یک ماهه	آری	آری
در صورت محدودیت مصرف همزمان، مناسب بودن فاصله یکماهه با واکسن‌های کشته شده	آری	آری

پاندمی آنفلوآنزای ۲۰۰۹ H1N1

صحنه‌ای از تماس بسیار نزدیک انسان و حیوانات در بعضی از کشورها

مراجع

- 1- MMWR, Swine Influenza A (H1N1) Infection in Two Children --- Southern California, March--April 2009, CDC, Internet site.
<http://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/mm5815a5.htm>
- 2- WHO, Influenza-like illness in the United States and Mexico, Internet site, The first Update, World Health Organization,
http://www.who.int/csr/don/2009_04_24/en/index.html
- 3- Jonathan S. Nguyen-Van-Tam , Alan W. Hampson, The epidemiology and clinical impact of pandemic influenza, *Vaccine* 21 (2003) 1762-1768
<http://www.elsevier.com/locate/vaccine>
- 4- World now at the start of 2009 influenza pandemic, Dr Margaret Chan Director-General of the World Health Organization . . . 11 June 2009
http://www.who.int/mediacentre/news/statements/2009/h1n1_pandemic_phase6_20090611/en/.
- 5- Swine Flu, World Health Organization, *Weekly Epidemiological Record*, No. 18, 2009, 84, 149-160.
- 6- Spread of a Novel Influenza A (H1N1) Virus via Global Airline Transportation, *n engl j med* 361;2 *nejm.org* July 9, 2009, pp. 212-14.
<http://content.nejm.org/cgi/reprint/361/2/212.pdf>
- 7- WHO, Influenza A(H1N1) - update 43, World Health Organization, Internet Site
http://www.who.int/csr/don/2009_06_03/en/index.html
- 8-James H. Steele, Swine flu, In: *Hand book Series in Zoonoses, Section B, Viral Zoonoses, Volume II*, Translated by E. Zowghi, 1997, pp. 345-360 (Persian).
- 9- WHO global influenza, preparedness plan Department of Communicable Disease Surveillance and Response Global Influenza Programme, WHO/CDS/CSR/GIP/2005.5.
http://www.who.int/csr/resources/publications/influenza/WHO_CDS_CSR_GIP_2005_5.pdf
- 10- Influenza H5N1, Hong Kong Special Administrative Region of China, *WEEKLY EPIDEMIOLOGICAL RECORD*, No. 50, 12 DECEMBER 1997 380.
<http://www.who.int/docstore/wer/pdf/1997/wer7250.pdf>.
- 11- Abdel Nasser Abdell-Ghafar . . . Update on Avian Influenza A(h1n1) Virus Infection in Human, *Nejm* 358;3, January 17, 2008, pp. 261-73.
- 12- David M. Morens, Jeffery K. Taubenberger, Anthony S. Fauci., The Persistent Legacy of the 1918 Influenza Virus, *The NEW ENGLAND JOURNAL of MEDICINE*, *n engl j med* 361;3 *nejm.org* July 16, 2009 225.
- 13- WHO, New influenza A (H1N1) virus: global epidemiological situation, June 2009, *Weekly Epidemiological Record*, No. 25, 2009, 84, 249-26019.
- 14-Cumulative number of confirmed human cases of avian influenza A / (H5N1), reported to WHO, 1 July 2009. (این گزارش در سایت مربوطه تا ۴ شهریور ۱۳۸۸ با گزارش جدیدی جایگزین نشده است)
http://www.who.int/csr/disease/avian_influenza/country/cases_table_2009_08_11/en/index.html)
- 15- Anna R Thorner, MD, Epidemiology, clinical manifestations, and diagnosis of swine H1N1 influenza A, July 9, 2009.
http://www.uptodateonline.com/home/content/topic.d.o?topicKey=pulm_inf/18836
- 16- Laboratory-confirmed cases of pandemic (H1N1) 2009 as officially reported to WHO by States Parties to the International Health Regulations, *Pandemic (H1N1) 2009 - update* 58, 6 July 2009 09:00 GMT.
http://www.who.int/csr/don/2009_07_06/en/index.html
- 17- Fredrich G Hayden, Influenza, In: *Wingarden, Smith, Bennett, Cecil Textbook of Medicine*, 23rd ed. W. B. Saunders Company, Philadelphia, 2008, pp. 2464-2470.
- 18- John J. Treanor, Influenza Virus, In : *Mandell, Douglas, Bennett's Principles and Practice of Infectious Diseases*, 6th ed., 2005, pp. 2060-85.
- 19-Hatami H.: *Emerging Bird flu and Review of Human Influenza*, In: *Hatami H. Emerging, Reemerging and Disappearing Infectious Diseases*, School of Health, ShahidBeheshti University of Medical Sciences, 2005, pp. 817-921. (Persian)
- 20- Interim Guidance for Clinicians on Identifying and Caring for Patients with Swine-origin Influenza A (H1N1) Virus Infection, May 4, 2009 4:45 PM ET.
- 21- Strategic Advisory Group of Experts on Immunization, Report of the extraordinary meeting on the influenza A (H1N1) 2009 pandemic, 7 July 2009, *WORLD HEALTH ORGANIZATION*, No. 30, 2009, 84, 301-308.
- 22-Hatami H.: *Epidemiology and Control of Influenza*, In: *Hatami H. Razavi SM. Ministry of Health and Medical Education (I.R. Iran), Second ed. 2008, Supplement I. (Persian).*

- 23- General Recommendations for Clinical Management of Influenza A(H1N1) Cases, Technical Document 2, Pan American Health Organisation, Office of the Assistant Director, Health Systems and Services Area, 2009.
http://new.paho.org/hq/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=1529&Itemid
- 24- Robert W Derlet, Influenza, eMedicine Specialties > Infectious Diseases > Viral Infections, Jun 11, 2009
<http://emedicine.medscape.com/article/219557-overview>.
- 25- Pregnant Women and Novel Influenza A (H1N1), Virus: Considerations for Clinicians, June 30, 2009.
http://www.cdc.gov/h1n1flu/clinician_pregnant.htm
- 26- Interim Guidance on Antiviral Recommendations for Patients with Novel Influenza A (H1N1) Virus Infection and Their Close Contacts, May 6, 2009.
<http://www.cdc.gov/h1n1flu/recommendations.htm>.
- 27- INTERIM CASE MANAGEMENT OF INFLUENZA A H1N1 FOR WHO AFRO May 19, 2009.
http://www.afro.who.int/ddc/influenzaa/document/interim_case_management_of_influenza.pdf.
- 28- Raphael Dolin, Influenza, in : Fauce, Braunwald, Kasper, Hauser, Longo, Jameson, Loscalzo, Harrison's Principles of Internal medicine, McGraw-Hill medical publishing division, New York, 17th ed. 2008, pp 1127-32.
- 29- Laboratory-confirmed cases of pandemic (H1N1) 2009 as officially reported to WHO by States Parties to the IHR (2005), Pandemic (H1N1) 2009 - update 62 (revised 21 August 2009).
http://www.who.int/csr/don/2009_08_21/en/index.html
- 30- Influenza A (H1N1), Latest situation in the EMRO, Last update: 23 August 2009.
<http://www.emro.who.int/csr/h1n1/>
- 31- Center for Infectious Diseases Management (I. R. Iran), the last update of confirmed cases of Influenza in Iran, 2009 (Persian).
- 32- Novel Influenza A (H1N1) Virus Infection --- Mexico, March--May, 2009, MMWR, June 5, 2009
58(21);585-589.
<http://www.cdc.gov/mmwr/preview/mmwrhtml/mm5821a2.htm>.
- 33- Baby delivered prematurely from swine flu patient dies.
http://www.cnn.com/2009/HEALTH/07/20/swine.flu.baby.death/index.html?section=cnn_latest
- 34- WHO recommendations on pandemic (H1N1) 2009 vaccines,
http://www.who.int/csr/disease/swineflu/notes/h1n1_vaccine_20090713/en/
- 35- WHO, Weekly Epidemiological Record, 3 JULY 2009, 84th YEAR / 3 JUILLET, No. 27, 2009, 84, 269-280
- 36- WHO recommendations on pandemic (H1N1) 2009 vaccines, Pandemic 2009 briefing note 2.
http://www.who.int/csr/disease/swineflu/notes/h1n1_vaccine_20090713/en/index.html
- 37- Recommended composition of influenza virus vaccines for use in the 2009-2010, northern hemisphere influenza season, World Health Organization, Internet Site.
http://www.who.int/csr/disease/influenza/recommendations2009_10north/en/index.html
- 38- Thomas R. Frieden, Tanja Popovic, ...Prevention and Control of Seasonal Influenza With Vaccines, Recommendations of the Advisory Committee on Immunization Practices, 2009, Mortality and Morbidity Weekly Report, July 31, 2009 / Vol. 58 / No. RR-8, PP. 1-65.
- 39- Pandemic influenza in pregnant women, Pandemic (H1N1) 2009 briefing note 5, WHO,
http://www.who.int/csr/disease/swineflu/notes/h1n1_pregnancy_20090731/en/index.html.

- ۱ - تجویز کدامیک از داروهای زیر در کودکان مبتلا به آنفلوآنزا، ممنوع است؟
 الف) Oseltamivir
 ب) Zanamivir
 ج) Acetaminophen
 د) هیچکدام
- ۲ - طبق نظر کمیته کارشناسان سازمان جهانی بهداشت، کدامیک از گروه‌های زیر برای دریافت واکسن آنفلوآنزای A(H1N1) سال ۲۰۰۹ در اولویت بالاتری قرار دارند؟
 الف) افراد مبتلا به بیماریهای زمینه‌ای مزمن
 ب) کودکان سالم
 ج) خانم‌های باردار
 د) افراد سالم ۶۵ ساله و بالاتر
- ۳ - کلیه مطالب زیر در مورد اپیدمیولوژی آنفلوآنزا صحیح است بجز؟
 الف) اهمیت اپیدمیولوژیک افراد بستری بیشتر از افراد سرپایی است
 ب) حدود ۳۰٪ موارد آنفلوآنزای فصلی به صورت بدون علامت بالینی تظاهر مینماید
 ج) اپیدمیهای آنفلوآنزای فصلی در مناطق معتدله طی ماه‌های سرد سال حادث میشود
 د) آنفلوآنزای فصلی در مناطق گرمسیری، در فصل بهار شایعتر است
- ۴ - کلیه مطالب زیر در خصوص تظاهرات آتیپیک آنفلوآنزا صحیح است بجز؟
 الف) در شیرخواران ممکن است با چهره سپسیس تظاهر کند
 ب) در افراد سالخورده تفاوتی با سایر سنین ندارد
 ج) شدت آن در مبتلایان به HIV/AIDS تفاوتی با افراد غیرمبتلا ندارد
 د) احتمال بروز مقاومت دارویی و دفع طولانی‌تر ویروس در زمینه HIV بیشتر است
- ۵ - بیماری آنفلوآنزا در کدامیک از دوره‌های حاملگی با مخاطرات کمتری همراه است؟
 الف) سه ماهه اول
 ب) سه ماهه دوم
 ج) سه ماهه سوم
 د) نیمه دوم
- ۶ - کلیه مطالب زیر در مورد آزمون‌های تشخیصی آنفلوآنزای A(H1N1) سال ۲۰۰۹ صحیح است بجز؟
 الف) RT-PCR نسبت به کشت سلولی، موارد مثبت واقعی کمتری به بار می‌آورد
 ب) کشت ویروسی از ارزش تشخیصی برخوردار است و به سرعت پاسخ نمی‌دهد
 ج) پاسخ آزمون‌های تشخیصی سریع باید با احتیاط فراوان تفسیر شود
 د) ویژگی آزمون‌های سریع، از حساسیت آنها بیشتر است
- ۷ - دوز درمانی Oseltamivir در کدامیک از گروه‌های سنی زیر، هر ۱۲ ساعت ۷۵ میلی‌گرم تعیین شده است؟
 الف) بالغین
 ب) پسر بچه‌های ۱۲-۸ ساله
 ج) دختر بچه‌های ۸-۶ ساله
 د) کلیه کودکان ۱۰ ساله و بالاتر
- ۸ - بیمار مبتلا به علائم شبه آنفلوآنزایی که حدود هفت روز قبل از شروع علائم بالینی در یکی از کشورهای درگیر همه‌گیری آنفلوآنزای جدید A(H1N1) حضور داشته و یکی از آزمون‌های وی نشان دهنده ابتلاء به آنفلوآنزای A می‌باشد با احتمال بیشتری مشمول تعریف کدامیک از موارد زیر میشود؟
 الف) مشکوک
 ب) محتمل
 ج) قطعی
 د) هیچکدام

- ۹ - چه کسری از بیماران مبتلا به آنفلوآنزای A(H1N1) سال ۲۰۰۹ بستری در بیمارستانهای مکزیک، فاقد تب بوده‌اند؟
 الف) ده درصد
 ب) یک سوم
 ج) پنجاه درصد
 د) پنج درصد
- ۱۰ - ویروس عامل آنفلوآنزای خوکی H1N1 عامل پاندمی جدید، فاز پنجم پاندمی را با احتمال بیشتر در کدامیک از مناطق زیر آغاز کرده است؟
 الف) آمریکا
 ب) مکزیک
 ج) کانادا
 د) ژاپن
- ۱۱ - آنفلوآنزای خوکی در انسان تا قبل از پاندمی سال ۲۰۰۹ در کلبه کشورهای زیر گزارش شده است بجز؟
 الف) آمریکای شمالی و جنوبی
 ب) سوئد و ایتالیا
 ج) ایران و عراق
 د) چین و ژاپن
- ۱۲ - شدت و مرگ و میر ناشی از کدامیک از پاندمی‌های آنفلوآنزا کمتر از بقیه بوده است؟
 الف) ۱۹۱۸
 ب) ۱۹۵۷
 ج) ۱۹۷۶
 د) ۲۰۰۹
- ۱۳ - نقش خطوط هوایی در انتشار کدامیک از پاندمیهای آنفلوآنزا بارزتر بوده است؟
 الف) H5N1 سال ۱۹۹۷
 ب) H1N1 سال ۲۰۰۹
 ج) H1N1 سال ۱۹۷۶
 د) H1N1 سال ۱۹۱۸
- ۱۴ - پاندمی آنفلوآنزای A(H1N1) سال ۲۰۰۹ تا چه ماهی از سال ۱۳۸۸ در کلبه قاره‌ها منتشر شده است؟
 الف) اواخر اردیبهشت
 ب) اواخر خرداد
 ج) اوایل تیر
 د) اوایل مرداد
- ۱۵ - همه‌گیری ناشی از بیماری ناشناخته‌ای که در سال ۱۲۶۲ هجری شمسی در تهران و روستاهای اطراف با علائم تب و لرز شدید و مرگ و میر فراوان حادث گردیده است منطبق بر کدامیک از بیماریهای زیر می‌باشد؟
 الف) کلرای کلاسیک
 ب) طاعون ریوی
 ج) آنفلوآنزای انسانی
 د) SARS
- ۱۶ - بدن خوکها در مقابل کدامیک از ویروسهای آنفلوآنزا حساس است و ممکن است مبتلا شوند؟
 الف) انسانی
 ب) پرندگان
 ج) خوکی
 د) تمام موارد فوق

قابل توجه شرکت کنندگان در برنامه خودآموزی

شرکت کنندگان در برنامه خودآموزی لازم است فرم ثبت نام را به طور کامل تکمیل و به مهر نظام پزشکی خود ممهور نمایند و پس از مطالعه مقاله خودآموزی بعد از پاسخگویی به سؤالات پرسشنامه و اعلام نظر خود در خصوص مقاله مطالعه شده در فرم نظرخواهی، نسبت به ارسال اصل هر سه فرم تکمیل شده حداکثر تا تاریخ ۱۳۸۹/۵/۲۶ به آدرس: تهران، خیابان کارگر شمالی، خ فرش مقدم (شانزدهم)، روبروی دانشکده کارآفرینی، پلاک ۱۱۹ صندوق پستی ۳۷۵۹-۱۱۳۶۵، تلفن ۸۴۱۳۰ اقدام نمایند تا در صورت پاسخگویی صحیح به حداقل ۷۰٪ از سؤالات مقاله، گواهینامه شرکت در برنامه خودآموزی صادر و به آدرس مندرج در فرم ثبت نام ارسال گردد.

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی معاونت آموزشی - اداره کل آموزش مداوم جامعه پزشکی

فرم ثبت نام در برنامه خودآموزی

عنوان مقاله: نوپدیدی و جهانگیری آنفلوانزای (H1N1) سال ۲۰۰۹	نام نشریه: مجله علمی سازمان نظام پزشکی
نام خانوادگی: نام پدر:	
شماره شناسنامه: صادره از: تاریخ تولد:	
محل فعالیت: استان: شهرستان: بخش: روستا:	
نوع فعالیت: ☐ هیأت علمی ☐ آزاد ☐ رسمی ☐ پیمانی ☐ قراردادی ☐ طرح ☐ سایر	
مقطع آخرین مدرک تحصیلی و سال اخذ مدرک:	
رشته تحصیلی در مقاطع: لیسانس: فوق لیسانس: دکترا:	
تخصص: فوق تخصص:	
آدرس دقیق پستی: کدپستی:	
شماره تلفن: شماره نظام پزشکی:	
امضاء و مهر متقاضی:	تاریخ تکمیل و ارسال فرم:
<div style="border: 1px solid black; width: 100%; height: 100%;"></div>	
امضاء و مهر مسئول ثبت نام	

شماره: ۱۳۸۸/۵/۲۶

باسمه تعالی

تاریخ: ۱۳۸۸/۵/۲۶

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

معاونت آموزشی - اداره کل آموزش مداوم جامعه پزشکی

مجوز تخصیص امتیاز آموزش مداوم به شرکت‌کنندگان در برنامه‌های خودآموزی

سلام علیکم

احتراماً، بازگشت به نامه شماره ۷/۳۰۸۰۶ مورخ ۱۳۸۸/۵/۲۰ در مورد تخصیص امتیاز به مقاله « نوپدی و جهانیگری آنفلوآنزای A(H1N1) سال ۲۰۰۹ » به استحضار می‌رساند که اعطای ۱ امتیاز آموزش مداوم به کلیه مشمولین قانون آموزش مداوم جامعه پزشکی به عنوان شرکت در برنامه خودآموزی (موضوع نوع پنجم بند ۵ ماده ۳ ضوابط نحوه اجرای برنامه‌ها) مورد تأیید می‌باشد.

این مجوز از زمان صدور به مدت یک سال اعتبار دارد

کد برنامه: ۵۱۰۰۰۴۶۱

کد سازمان برگزار کننده: ۱۱۶۲۰

خواهشمند است نظر خود را با گذاردن علامت (×) در زیر گزینه مربوطه اعلام نمایید.

نظری ندارم	کاملاً مخالفم	تا حدی مخالفم	تا حدی موافقم	کاملاً موافقم	
					۱- محتوای مقاله براساس منابع جدید علمی ارائه شده است.
					۲- محتوای مقاله با نیازهای حرفه‌ای من تناسب داشته است.
					۳- محتوای مقاله در جهت تحقق اهداف آموزشی نوشته شده است.
					۴- در محتوای مقاله شیوایی و سهولت بیان در انتقال مفاهیم رعایت شده است.

لطفاً با گذاردن علامت (×) در زیر گزینه صحیح به سوالات پرسشنامه مقاله خودآموزی پاسخ دهید:

الف	ب	ج	د	
☐	☐	☐	☐	۱
☐	☐	☐	☐	۲
☐	☐	☐	☐	۳
☐	☐	☐	☐	۴
☐	☐	☐	☐	۵
☐	☐	☐	☐	۶
☐	☐	☐	☐	۷
☐	☐	☐	☐	۸
☐	☐	☐	☐	۹
☐	☐	☐	☐	۱۰
☐	☐	☐	☐	۱۱
☐	☐	☐	☐	۱۲
☐	☐	☐	☐	۱۳
☐	☐	☐	☐	۱۴
☐	☐	☐	☐	۱۵
☐	☐	☐	☐	۱۶
☐	☐	☐	☐	۱۷
☐	☐	☐	☐	۱۸
☐	☐	☐	☐	۱۹
☐	☐	☐	☐	۲۰
☐	☐	☐	☐	۲۱
☐	☐	☐	☐	۲۲
☐	☐	☐	☐	۲۳
☐	☐	☐	☐	۲۴
☐	☐	☐	☐	۲۵
☐	☐	☐	☐	۲۶
☐	☐	☐	☐	۲۷
☐	☐	☐	☐	۲۸
☐	☐	☐	☐	۲۹
☐	☐	☐	☐	۳۰

سه عنوان پیشنهادی خود را برای ارائه مقالات خودآموزی ذکر نمایید.

۱.

۲.

۳.

همکار گرامی لطفاً با ارائه نظرات و پیشنهادات خود در جهت توسعه کیفی مقالات خودآموزی، برنامه‌ریزان و مجریان برنامه‌های آموزش مداوم را یاری فرمایید.